

40
Diss. 40
3161
12
EPISTOLA

DE LIBERTATE

SUB

DELECTATIONE SIVE TERRENA
SIVE CÆLESTI COMPARATIVE
SUPERIORI SALVA

DEPRECATIO

AD

S. P. AUGUSTINUM.

*Quod ex tuo diximus, suscipe, quod ex nobis igno-
rantia protulimus, parce. Cassiod. in fine interpret. Psalm.*

WRATISLAVIÆ.

MDCC LX V.

Ardoinus Delphinus Offesa Galleno theologo
Amico suo plurimum colendo

S. P. D. ,

Ut tibi, Vir apprime colende, quid de sparsa
Cl. N. P. Berti morte, quid de opusculo
P. Carpani adversus hunc virum, pie, ut
inquis, defunctum cogitem, atque sentiam, candide re-
scribam, postulas: votis tuis ut satisfaciam, ecce in
nuce Iliadem. Mors Cl. N. P. Berti est fabula, opu-
sculum vero P. Carpani erga doctrinam Augustinianam
recocta est antiquæ injuriæ crambe.

Fabulæ testem ecce Epistolam nuper Roma acce-
ptam: vox mortis Cl. N. P. M. Berti apud vos sparsa, quæ-
que paucos ante menses Viennæ sparsa fuit. Lippi & tonso-
res plenis buccis in dicta civitate P. Berti decantabant de-
functum. Vox eadem idemque rumor precrebuit Wircebur-
gum, quod mihi Germaniæ retulit Assistens. Hunc mortis:

nuntium & tua mihi adfert Epistola, quod vestras pervaserit partes. Cogor concludere, quod in Germania vestra pro factis venduntur fabulae, & quod pejus est quod credantur Historiae. Fabula est fors ex veteri resecta scrinio, quod Cl. P. M. Berti extremum obierit diem, sanissimus est, nec unquam praesentaneum subiit mortis periculum. Solennior autem est calumnia, quod tristi subierit fato, quod vel solum ad relationem calami tui repetere nefas judico. Dicat haec calumniatoribus & credulis, quod nova hujus Authoris sub prelo fudent opera, & quod in hanc usque horam pius iste defunctus labores suos non praetermiserit, exiguum si excipio tempus, quod visitando Bononiam atque Patavium nuper itinerando interrupit. Pone igitur quae te incautum decepit fraudem, & ut ponant alii, qui credunt mortuum, hortare &c.

Noveris credo, Vir amicissime, quid Gregorio de Valentia in Congregatione de auxiliis a Sanctissimo Clemente VIII. reprehenso accidisse memorent Historiae. Cl. Patris Berti infensissimi Hostes, dum injuriis & calumniis famam atque doctrinam ejusdem extinguere non possent, ecce in virum igne & nuper probatum antiquam recudere Gregorii sortem tentarunt. Qua conscientia, quo animo, ipsi viderint. Scripsi & ego huic viro adeo digno & humili, responsorias si dederit, eas in veritatis testes habebis.

Ut autem & alteri postulationi tuae faciam satis, quid scilicet de P. Carpano Clarissimum P. Berti noviter perstringente sentiam, non praecisis adeo verbis exequi

qui potero. Novi enim & te a castris Augustinianis stare, & omnimode indigne ferre, quod quidam male affecti doctrinam Augustinianam de gratia nunquam non in Ecclesia illibatam traducere in eo & doctrinae erroneae Jansenii ad censuram non erubescant, inter quos recens numerandus venit P. Josephus Carpani S. J. theologus. Verum quod frustra umbram a Carpano & a suis obiectam metuas, non paucis adeo lineis conficere possum. Ut igitur tuum lucrer animum atque ingenium, si fusiori, volante tamen ut nosti, penna sum commonstraturus, quod cerebrina te terruerint spectra, parce Amico tuo, quæ sincera mens dictat exaranti. Sunt tamen ut probe perspicias interiora animi sensa.

Pater Carpanus a trito Molinistarum tramite (ut opinaris) nequaquam recedit, Augustinensem enim de Gratia doctrinam, quam plures in Cl. N. P. Berti ceu Jansenianam aperte traducere non erubuerunt, ipse mutato solum stylo, non animo, clam talem culpae, nequaquam veritus est. Opinio, inquit contra Cl. N. P. Berti Disp. Schol. Sect. I. §. XVII. Catholice propugnantium delectationem relative superiorem trahentem secum insuperabiliter id, quod magis delectat, recedit quidem ab erroribus hæreticorum, quantum Catholica fides postulat; sed non quantum postulat recta scholastice differendi ratio. Hæc Pontificum decretis formaliter inobediens P. Carpani censura ab explicita aliorum nostram de gratia doctrinam Jansenii labe infamantium calumnia nec ungue nisi verbis recedit. Nam par est calumnia, si te hæresi si-
ve quoad fidem, si-ve quoad rectam scholastice differendi rationem adhærere divulgem; omnis enim scholastice, hoc
est

est, Theologice differendi ratio, si fidei conformis non est, hæretica est; quia ut Theologi sua in scholis argumenta principiis fidei conforment, recta scholastice differendi postulat ratio. Et parum refert, an in scholis, an in Ecclesia hæreticos profitear, doceam, & propugnem errores. Hæc enim inter fidem Catholicam & scholam Catholicam distinctio nonnisi in cerebro scholastico locum habere potest.

Vult ergo, ni fallor, in animo suo laudatus P. Carpanus, quod nostrum de gratia systema ab Hæreticorum, hoc est, Jansenii erroribus neutiquam recedat; cujus animi candorem vel ex eo metiri licebit, quod Polemicam disputationem suam illi, quam subjunxit, scholasticæ conjungere, & contra utramque pari argumentorum pondere ut in citata Sect. I. a §. XVII. usque ad XXIV. videre licet, decertare voluerit; hanc quoque mentem suam his prodit verbis, cum disputationem scholasticam cit. i. §. i. ita incepit: systema duplicis delectationis cœlestis ac terrenæ ab erroribus, quos Ecclesia damnavit, sejungere exertis viribus scholastici aliquot theologi (quos inter principem aggreditur P. Berti) conati sunt. Quid animo cogitet, facile divinaris; si enim errores a sua sejungere sententia solum conati sunt, Auctoris judicio ab illis immunes nondum sunt.

Te, Vir maxime colende, minime latebit, quod tota Jansenii hæresis circa gratiam ad hunc solum possit, & debeat restringi errorem, quasi per gratiam Reparatoris in delectatione cœlesti relative superiori infallibiliter id, quod magis delectat, secum trahente constitutam libe-

liberum hominis tollatur arbitrium. Etenim si per gratiam victricem & relative superiorem humanum aufertur arbitrium, ceteri ab Ecclesia in Jansenio damnati errores aperto fluunt alveo. Subtrahat quippe iⁿmo Deus sive peccatoribus sive justis hanc gratiam victricem, delectatio terrena illa superior liberum vinculans arbitrium, volentibus quoque & conantibus impossibilia reddet præcepta. Qui est primus in prima Jansenii propositione damnata contentus error. 2. Tollat gratia victrix hominis liberum arbitrium, ei nequaquam resistere poterit. Qui est secundus in altera propositione damnata Jansenii error. 3. Si stante hac delectatione victrici & libertatem auferente potest homo mereri & demereri, nequaquam ad merendum & demerendum requiretur libertas a necessitate, sed sufficit a coactione. Qui fuit tertius in Jansenio proscriptus error. Quarto si semi-pelagianorum fuit hæresis, quod contenderent gratiam ad fidei & singulos actus necessariam esse talem, cui voluntas vel resistere vel obtemperare posset, ergo juxta Jansenium illa est vera fidei doctrina, quæ gratiam adstruit, cui humana voluntas nec resistere, nec obtemperare potest; hoc est, gratiam, quæ liberum hominis tollit arbitrium. Qui fuit quartus in Jansenio proscriptus error. Denique 5to, si hæc victrix & humanum arbitrium sibi subjugans gratia ex beneplacito Dei ab æterno fuit his non aliis decreta, recte inferre licet, Christum solum pro illis fuisse mortuum, & sanguinem fudisse, quibus hanc gratiam ab æterno decrevit, non vero pro illis, quos æternum reprobavit. Qui fuit quintus ab Ecclesia reprobatus Jansenii error.

In eo ergo totus Jansenii vertitur error, quod per gratiam, sive delectationem victricem & relative superiorem, ac id quod magis delectat, infallibiliter secum trahentem, liberum tolli hominis arbitrium adseveret. Velut enim liberi nostri arbitrii abnegatio detestabilis est veterum hæreticorum error, ita & Jansenius hanc liberi arbitrii extinctionem noviter instaurans merito proscriptis accensetur Hæreticis.

Quod autem etiam in statu naturæ lapsæ, in quo nos nascimur omnes, liberum regnet arbitrium, tam certum ego judico, ut ille, qui hoc impudenter negare ausus sit, aut creaturæ rationalis non noverit naturam, aut quotidianæ agendi experientiæ contradicere velit, necesse sit. Ut prætermittam, temerarium hunc libertatis humanæ mastigen & SS. litteris, & Patrum consensui, & Ecclesiæ definitionibus, & Philosophorum placitis & prudentum omnium adversari opinioni (veritati) dicam. Quam absurdus igitur malignantium error est humanam inficiari libertatem, tam enormis calumniatorum perversitas est, doctrinam, quæ humanæ libertatis tuetur existentiam, probrosa hac notandi censura, quod cum Jansenio humanum evertat arbitrium. Bene conficii, quam horribiles hanc opinionem comitentur, & sequantur blasphemiam, quod scilicet Deus ex personarum respectu quosdam suis absque meritis salvet, ceteros vero absque demerito æternum damnet. Injustus æque, ac impius tyrannus, ita ut impune, imo merito tolleretur pietas, & omni impietati relaxaretur frænum, & commune aut desperationis aut iniquitatis aperiretur barathrum.

Ecce !

Ecce ! hæc sunt detestanda libertatis sublatae corollaria , vel igitur juxta præclaram P. Carpani Sententiam suis præscriptis Jansenii erroribus nostram colludere doctrinam cedendum ipsi , aut viriliter hæc a nobis contra ipsum abstergenda est calumnia. Nec operis, nec laboris ego judico, ut præclarum hunc Molinistam convincamus , nos nedum per doctrinam nostram liberum auferre arbitrium, sed & vel maxime illud tueri, tribuendo id, quod Dei est, & agnoscendo id, quod nostræ infirmitatis est. Aut, ut cum S. Patre & doctore nostro loquamur, ita defendendo liberum arbitrium , ut non divinum negemus beneficium , & ita divinum reposcentes adjutorium , ut non proterve infirmum extollamus arbitrium. Etenim , an recte agant, qui infirmo nostro arbitrio pedisequum subjugant Dei adjutorium , & divinis beneficiis humanum superextollunt arbitrium, viderint ipsi.

Clarissima illa Apostoli verba: Quid habes quod non accepisti , quæ & ipsum quondam Augustinum a Semipelagianorum retraxerunt semitis , nos inter ipsius Augustinianæ Doctrinæ limites ita coarctant, ut potius cum Augustino a Molinistis Caspari , quam a P. Carpano ad eorum castra retracti, laudari cupiamus.

Sed manum ad fabulam, Vir maxime colende, atque quam inique P. Carpanus nostram de gratia doctrinam Jansenii ad censuerit erroribus, summa, qua licebit, brevitate disquiramus.

Errorum, ut supra dixi, Jansenii summa est, quod per gratiam victricem relative superiorem, & id, quod magis delectat, infallibiliter secum trahentem humana tollatur libertas; Et hæc nostra Augustiniana Doctrina de gratia summa est, quod liberum arbitrium per gratiam relative superiorem non tollatur: sed fanciati per peccatum originale arbitrii sanetur, & adjuvetur infirmitas.

Rogo, ut paulisper expendatur hæc nostra dogmatica assertio, vix etenim credere fas est, quod Molinistæ futuri sint, qui aut voluntatis humanæ libertatem per peccatum Adami infirmatam negare, aut partem nostræ cum primi hominis Voluntatis integræ vigorem adstruere præsumant, vel enim nostram hæreditariam ignorantiam ignorare, vel nostram, quam miseri experimur, concupiscentiam non sentire, quo, nescio, ex privilegio dicendi essent. Si autem libertatem nostram tenebris ignorantiae involutam, & concupiscentiæ rebellis ardoribus vinculatam ipsi fateri compelluntur, nescirem, qua libertate voluntatem nostram cum ea, quæ in primis vigeat parentibus comparare auderent. Quodsi autem inter primi hominis & corruptæ suæ posteritatis voluntatem quædam statuenda sit discrepantia, ut quoque inter Creatoris & Reparatoris gratiam quoddam admittatur discrimen, non nisi, qui contradictionis agitur spiritu, inficiari poterit. Sed, quodnam discrimen illud? nisi, quod discant, si velint, a Doctore gratiæ Augustino, aliud non esse, nisi quod Gratia, quæ in primo homine sano & integro ejusdem fuit subdita voluntati; nunc fanciam & infirmatam voluntatem posteritatis corruptæ non modo adjuvet, ut bene possit agere, sed & ita adjuvet, ut bene
agere

agere velit. Gratia ergo Conditoris, quæ primo homini sano & integro dabat, posse, nunc infirmo & corrupto dat & velle atque perficere. Gratia ergo, quæ in primo homine fuit adjuvans solum & dans posse, nunc quoque est sanans & dans velle atque perficere.

Hanc esse genuinam S. Patris de Gratia Doctrinam solum illi abnuere poterunt, qui nec ullum ex illis, quos contra Pelagianos Gratia reparatoris hostes S. Doctor conscripsit, librum pervolverunt. Ubique enim S. Pater eam inter utrumque statum Gratiæ insinuat differentiam, quod homini sano & integro solum tribuerit posse, homini vero lapso ob arbitrii infirmitatem tribuat & velle.

Noveris, credo, vir plurimum colende, quid S. Augustinus intelligat sub gratia; scilicet illuminationem intellectus, ut bonum supernaturale cognoscet: & motum voluntatis, qui consistit in sancta delectatione, sive amore, quo bonum supernaturale cognitum amet, & prosequatur: vires enim naturales ad Bonum supernaturale improporcionatæ egent aliquo medio supernaturali, quo illud cognoscant & ament. Hoc medium est gratia.

Primus homo erat in hac gratia conditus, erat ergo per ipsam intellectus sufficienter illuminatus, ut Bonum supernaturale, si vellet, posset cognoscere; erat quoque ejus voluntas sufficienti delectatione & amore instructa, ut cognitum posset amare, si vellet.

Cum autem hanc conditoris Gratiam per primum peccatum perdiderit, & in peccati pœnam intellectus erat tenebris obvolutus; voluntas vero rebellibus concupiscentiæ motibus erat subdita, egebat Gratia Reparatoris, quæ ignorantiae tenebras dissiparet in intellectu, & tanto collustraret ipsum lumine ut Bonum supernaturale actu cognosceret, & a bono apparenti terreno discerneret, quæ & simul voluntatem a pravis concupiscentiæ motibus liberaret, & sancto amore victrici inflammaret, ut actu bonum supernaturale cognitum amaret. Hos esse gratiæ Reparatoris effectus, S. Augustinus ubique docet cum dicit: per gratiam Medicinalem apparere, quod latebat, & suave fieri, quod non delectabat.

Quæ igitur Gratia in statu integro potentiis sanis tribuebat vires supernaturales, ut possit cognoscere & amare Bonum supernaturale, si vehet; nunc in statu naturæ lapsæ non modo tribuit posse, sed & dissipando tenebras, ac vincendo contrarias cupiditates tribuit & velle.

Examinemus modo, quando, & quomodo Gratia Reparatoris potentiis nostris tribuat hoc actuale velle. Rem exemplo clariorem reddamus. Dubitare non licet, quod Petrus in atrio Pontificis habuisset sufficientem illuminationem gratiæ, qua Christum Magistrum suum potuisset cognoscere Deum summumque bonum, si voluisset reflectere. Nec dubitamus, quod ejus voluntas a Bono hoc cognito fuisse sufficienter mota, ut potuisset amare, si voluntati cognitum bonum ejus proposuisset intellectus. Sed tamen actu non amavit, sed jurejurando

do negavit novisse hominem. Quare autem actu non amavit ? Quia ipsi deerat gratia , dans actuale velle. Sed, quare deerat ? Quia bonum naturale, scilicet, vitam salvandam ob tenebras Bonum supernaturale involventes verius, licet falso, cognoscebat bonum, & quia voluntas boni naturalis majoris cogniti delectatione terrena potentius vinculata, ardentius amabat illud.

Quia ergo delectatio boni naturalis, scilicet, vitæ servandæ potentior & efficacior, quam delectatio boni supernaturalis, scilicet, confessionis Magistri sui Dei : hinc delectatio terrena vincebat delectationem supernam, & terrena tribuebat velle, cum superna solum tribueret posse.

Videamus & victoriam delectationis supernæ. Petrus post negationem Magistri sui, & post intuitum illum, quo Christus eum respiciebat in atrio subito dissipatis intellectus tenebris verius cognoscebat bonum esse confessionem Magistri sui, quem negaverat, quam vitam, ob quam servandam eum dereliquerat. Hoc bonum supernaturale esse majus cognitum, majori, quam vita servanda voluntatem inflammabat charitate ; & , eam hæc adversam cupiditatem vitæ servandæ vinceret, vincula ejus dirupit, & actualem voluntati tribuebat amorem.

Videris, puto, quod delectatio victrix terrena relative major gratia minori, determinavit voluntatem Petri ad negandum Magistrum, & amandam vitam ; & declaratio victrix superna relative major minori delectatione terrena determinaverit voluntatem Petri ad confitendum

& amandum Magistrum. Gratia relative ad delectationem terrenam victricem minor est in sententia Augustini sufficiens, quia dedit posse cognoscere, & amare; tribuit enim potentiis naturalibus supernaturales vires ad potentiam: plus enim ad posse non requiritur. Gratia autem relative ad delectationem terrenam major & victrix in sententia Augustini vocatur per se efficax, quia efficaciam a libero arbitrio debili & infirmo habere non potest, sed ipsi libero arbitrio infirmo & debili sanantem & roborantem dat efficaciam, qua actu velit.

Gratia hæc minor sufficiens Petro in statu naturæ integræ suffecisset ad amandum & confitendum Magistrum, quia voluntas sana & integra hac gratia, quæ dat posse, potuisset se sola ad amandum se determinare, se in statu naturæ lapsæ, & in ipso actuali lapsu agebam potentiori, quæ, scilicet, adversam vinceret cupiditatem gratia, quæ non solum daret posse, sed & sanando infirmitatem tribueret ipsum velle, & ipsas in intellectu dispelleret tenebras, & voluntatem a concupiscentiæ liberaret vinculis.

Confido me S. Patris de Gratia medicinali sententia hoc in S. Petri exemplo clare, in quantum licuit, adumbrasse.

Nunc disquiramus, an liberum pereat arbitrium sub hac efficaci & victrici delectatione, sive terrena, dum negavit, sive superna, dum confessus fuit Magistrum suum.

Sub libero arbitrio nil intelligimus, nisi facultatem voluntatis, five potentiam hoc volendi, & hoc non volendi; hoc volendi, & aliud volendi. Primam libertatem Scholæ vocant contradictionis: alteram Contrarietatis, ut Exemplo nostro hanc liberi arbitrii definitionem applicemus, liberum vocabimus arbitrium Petri, si, cum a delectatione terrena victus, suum negavit Magistrum, illum adhuc potuit confiteri, & si, eum a delectatione superna victus, eum plorando confessus est, adhuc potuit negare, nam hoc modo adhuc potuit hoc velle, & hoc non velle; hoc velle, & aliud velle.

Dicimus ergo, dum Petrus delectatione terrena vitæ servandæ victus, suum negavit Magistrum, potuit adhuc eum confiteri; quod facile demonstramus; ad posse enim confiteri aliud non requiritur, quam posse cognoscere in Magistro suo Deitatem, ceu verum bonum supernaturale, & posse cognitum amare. Hoc etiam eveniente actuali imo stante illa negotiatione Petrus potuit, supponimus enim, quod Deus Petrum non adeo dereliquit in actuali negatione, ut ei non concefferit gratiam sufficientem, hoc est, supernam aliquam illuminationem; &, si Petrus ad suum voluerit Magistrum cogitatum reflectere, inspirationem charitatis licet invalidiorem & minoris: sed supposita hac gratia minori Petri intellectus habuit vires proportionatas ad cognoscendum, & supposita inspirata charitate minori, habuit vires proportionatas ad posse amare, & confiteri. Ad posse enim cognoscere & amare præter has vires proportionatas nil requiritur. Quod enim amplius requiritur; ad velle, non ad posse requiritur.

In-

Inquient adversarii: ad posse requiritur, ut in negatione actuali, adhuc actu possit amare & confiteri Magistrum suum, sed Petrus actu amare & confiteri non potuit, ad hoc enim actuale posse requiritur juxta nos gratia victrix & delectatio relative major superna, quam Petrus non habuit; alias actu confessus esset.

Ecce Hallucinationem Adversariorum? confundunt potentiam cum actu, volunt enim, quod Petrus cum actu negat, habere debeat adhuc actualem potentiam confitendi, quod idem est dicere, ac quod Petrus debeat habere potentiam duos actus contrarios aut contradictorios simul jungendi, quod Chymericum est; stans ego v. g. ad fenestram, & me actu non præcipitans, nemo dicet, quod dum actum non præcipito, non habeam potentiam me præcipitandi; Non quidem habeo potentiam, me actu præcipitandi, & simul non præcipitandi, hoc enim chymericum esset, verum cum me actu non præcipito, tamen in actuali non præcipitatione habeo potentiam, me præcipitandi.

Sed; inquit, potentia præcipitandi non est limitata: sed, si volo, statim me possum præcipitare, res autem in allato exemplo sic se non habet, nam potentia Petri in actuali negatione est limitata, & non potest statim confiteri Christum, si vult, quia ad hoc posse requiritur delectatio victrix superna, quam Petrus non habet.

Ecce Hallucinationem alteram; dico ego, dum me actu non præcipito, æque est potentia mea, ad actualem præ-

præcipationem limitata, sicut potentia Petri in negatione actuali est, limitata ad confitendum, confundunt enim semper iactualem potentiam cum mera potentia, de qua sermo est.

Hæc est Oeconomia operationum humanarum, ut in occurfu duorum bonorum ab intellectu cognitorum voluntas humana se ad illud amplectendum & eligendum determinet, quod magis delectat, hoc est, in quo maiorem bonitatem intellectus apprehendit & apprehensam voluntati proposuit, quam propositam sequitur major delectatio, quæ major delectatio causa est, ut voluntas se infallibiliter ad illud majus bonum cognitum amplectendum sese determinet. Velut œconomia operationum humanarum reposcit, ut voluntas illud objectum infallibiliter amet, quod intellectus, ut bonum, cognoscit, & ut tale ei proponit; Ex aduerso vero solum illud fugiat, quod intellectus, ut malum, apprehendit, & ei ut tale proponit. Hæc Oeconomia operationum humanarum adeo certa est: ut de ea dubitare non liceat, alias enim non haberemus certam regulam, juxta quam potentiæ nostræ agerent, & esset perpetua confusio ac disordo in agendo, qui repugnat sapientissimo & providissimo conditori. Deinde, cum hæc opinio nostra continua firmetur experientia, res si aliter se haberent, ac experimur, ergo continuo falleremur, & deciperemur, quod rursus sapientissimo & providissimo disconveniret conditori, & gubernatori totius.

Dixi, quod infallibiliter voluntas nostra amplectatur bonum, & fugiat malum, & quod infallibiliter se deter-

minet ad eligendum majus, & liquendum minus bonum; Licet enim bonum in communi, ut Philosophi & Theologi inquit, necessario amemus, & malum in communi necessario fugiamus; Et pariter, quod necessario eligat voluntas bonum in communi majus, & linquat minus bonum in communi; Res tamen quoad bonum particulare aliter se habet; ut enim bonum in particulari necessario amemus, requiritur, ut intellectus hoc particulare bonum in tota latitudine sua apprehendat, ut bonum; et malum in tota circumferentia sua cognoscat, ut malum, & voluntati ita proponat: hinc enim Beati et Angeli Deum necessario amant, & peccatum necessario fugiunt, & detestantur, quia Deum in tota latitudine bonitatis suæ cognoscit intellectus, & proponit voluntati, & quia peccatum in tota latitudine mali sui comprehendunt, & voluntati proponunt. Cum autem in via intellectus noster nullum bonum particulare in tota latitudine bonitatis suæ, sicut nec ullum malum in latitudine mali sui deprehendit, & voluntati proponit, sed semper in bono particulari, aliquid mali saltem apparentis apprehendit, & in malo particulari saltem aliquid boni saltem apparentis apprehendit, hinc non necessario ad bonum amplectendum, nec ad malum fugiendum sese determinabit voluntas. Alias nulla daretur actio libera voluntatis malum fugientis, aut bonum amplectentis, sed tam verum esset, quod necessario amaret bonum & fugeret malum, quam verum est, quod nonnisi solum bonum saltem apparens amare, & solum malum saltem apparens fugere potest.

Infalibiliter tamen amabit id, quod intellectus ut bonum cognoscit & proponit, & infalibiliter fugiet id, quod
in-

intellectus ut malum cognoscit, & ut tale proponit; Idem
 dicendum de electione, quod voluntas infallibiliter am-
 plectitur majus bonum cognitum, & propositum; & in-
 fallibiliter linoquit id, quod minus bonum est cognitum atque
 propositum. Hæc autem infallibilitas libertatem non tol-
 lit, sola enim necessitas opponitur libertati, quæ, ut
 diximus, in via non datur, quia in via nullum bonum in
 tota latitudine boni, et nullum malum in tota latitudine
 mali apprehenditur, ergo nec proponi potest. Sequitur
 ergo, quod, si voluntas bonum particulare infallibiliter
 amat, aut majus infallibiliter eligit, non tollatur potentia ad
 oppositum. sed solum tollatur potentia ad conjungendum
 actum oppositum cum actu infallibiliter futuro. His prin-
 cipiis ex Philosophia præsuppositis, facile deprehendes,
 vir summe colende, quod, dum ego sto ad fenestram,
 potentia me præcipitandi sit limitata: nunquam enim me
 præcipitabo, quousque in non præcipitatione cognoscam
 majus bonum, quam in præcipitatione, et possum dicere,
 infallibiliter me præcipitaturus non sum, licet maneat
 potentia me præcipitandi, quia infallibilitas, cujus cau-
 sa est cognitio, & propositio majoris boni, potentiam &
 libertatem me præcipitandi non destruit; Eveniat autem
 casus, quod instans periculum mortis immineat, ut ego in
 præcipitatione vitam servandam ceu majus bonum cogno-
 scam, & voluntati proponam infallibiliter, si hæc cog-
 nitio & propositio facta fuerit, me præcipitabo, sed pa-
 riter nemo dicet, quod, dum actu me præcipito, ad vitam
 servandam non habuerim potentiam & libertatem, me non
 præcipitandi, & potius instantem mortem, quam præcipi-
 tationem eligendi, sed nunquam non præcipitationem ele-
 cturus sum, nisi intellectus in non præcipitatione majus bo-

num, quam in præcipatione cognoverit & voluntati pro-
posuerit. Hæc omnia in homine sano & imperturbato esse
certissima, nemo ambiget.

Nunc ab hoc ad prius exemplum revertamur : Ve-
rum est, Petrus cum actu negaret Magistrum suum, actu
non habuit potentiam simul huic actui negationis jungen-
di actum confessionis, habuit tamen potentiam licet li-
mitatam illum confitendi, dum actu negaret ; nam vita
servanda ceu majus bonum apparens ab intellectu Petri
cognitum & voluntati propositum solum infallibiliter amo-
rem hujus boni post se traxit, minime autem necessario,
quia in illo bono apparente vitæ servandæ majori non
eluxit bonitas in tota latitudine sua, ita ut in bono oppo-
sito Magistri sui confitendi non eluceret bonitas illi bono
apparenti opposita. Eo ipso autem, quod supponamus,
Petrum non omni gratia destitutum, ergo ejus intellectus
saltem potuisset, si voluisset bonum verum in Magistro
suo cognoscere, & cognitam voluntati proponere, cui
voluntati quoque gratia sufficientem inspirasset charitatem,
ut potuisset amare si voluisset, infallibiliter ergo & non
necessario Petrus erat negaturus Magistrum suum, quous-
que ab ignorantiae tenebris & a pravarum cupiditatum
concupiscentiis seductus in vita servanda cognovit majus
bonum, infallibilitas autem, eo ipso, quod sufficientem
habuerit gratiam, potentiam & libertatem amandi & con-
fitendi Magistrum non destruxit.

Inquient & repetent : Petrus non habuit potentiam
confitendi Magistrum, quia ad hoc requiratur gratia vic-
trix quam non habuit ; Ecce Hallucinationem digito mon-
stra-

stratam, ergo non habuit potentiam, ut actu confiteatur Magistrum, quod & nos dicimus, sicuti stans ad fenestram & me non præcipitans, non habeo potentiam ad actu me præcipitandum, quia hæc potentia me actu præcipitandi dependet a cognitione majoris boni, in ipsa actuali præcipitatione deprehensi, & voluntati propositi, quousque hæc cognitio & propositio in homine sani judicii non præcesserit; manet quidem potentia quod possim sed nunquam aderit voluntas, ut actu velim; sic in Petro quousque in vita servanda cognoscet majorem bonitatem, poterit quidem vi gratiæ sufficientis confiteri Magistrum, sed actu non volet neque faciet, nisi major bonitas in confessione eluceat, ad quam actualem voluntatem requiritur gratia victrix non autem ad potentiam. Actualis potentia requirit in voluntate actualem dispositionem, ut ad actum jam velit egredi, ad hanc potentiam actualem se præcipitandi requiritur cognitio majoris bonitatis in præcipitatione, quæ quousque non adest, nunquam se præcipitabit, licet habeat potentiam se præcipitandi; Ita ad actualem potentiam confitendi Magistrum requiritur actualis dispositio, ut jam velit ad confessionem egredi, & ad hanc requiritur cognitio majoris boni in Magistri confessione, ad quam requiritur gratia victrix, intellectus tenebras vitæ servandæ majus bonum judicantis dissipans, & concupiscentiam adversam ad delectationem terrenam vitæ servandæ per delectationem & charitatem supernam vincens.

Hæc inquam gratia victrix requiritur ad actum non ad potentiam. Recte dicit homo sani judicii, e fenestra præcipitare me non possum, & recte ego infero, ergo in-

fallibiliter se non præcipitabit, sed inde, quod sine causa præcipitare se non possit & infallibiliter se præcipitaturus non sit, inferre non licet, ergo non habet potentiam se præcipitandi, habet, sed nunquam se præcipitabit; Ita Petrus licet ob amorem vitæ servandæ, quousque in ea majus bonum apparens cognoscit, nunquam est Magistrum confessurus, & infallibiliter negabit eum, non tamen inferre licet, ergo non habet potentiam eum confitendi, habet enim gratiam sufficientem, quæ dat posse, scilicet & intellectui & voluntati vires supernas ad posse cognoscere & amare sufficientes, licet non sunt sufficientes ad actu cognoscendum & amandum, quod est extra statum quæstionis, quia chymæricum est prætendere, quod simul possit actum confessionis (ad quem solum requiritur gratia victrix) actui negationis conjungere, quod tamen adversarii a nobis reposcunt.

Nunc vir apprime colende etiam gratiæ victricis opus expendamus, & an sub hac gratia efficaci & quidem per se efficaci liberum intereat arbitrium, videamus.

Petrus ergo quem dominus respexerat, exivit & flevit amare, & utique suum confessus est Magistrum lacrymis suis, sed unde hæc immutatio? sane non aliunde quam quod intellectus ejus superna gratia collustratus in Magistro suo negato majorem et veriolem deprehenderit bonitatem, quam in vita servanda, quæ ad negandum eum impulit & quod hæc majori & veriori bonitate voluntati proposita in ea major & latior per gratiam charitatem inspirantem excitata fuerit delectatio superna, quæ adversam vitæ servandæ cupiditatem devicit & ad amandum &

con-

confitendum Magistrum voluntatem determinavit. Hæc
 captu facilia puto, quid Augustinus per delectationem
 victricem potentem & efficacem in simili actu conversio-
 nis aut quoque altero actu salutari velit. Potentiæ enim
 naturales indigent illustratione superna & charitate divina,
 quas nec intellectus nec voluntas in anima producere
 possunt, quia sphaeram potentiarum naturalium excedunt.
 Non sumus nos ejusdem cum primo Parente conditionis,
 ut hac in gratia collustrante intellectum & delectante vo-
 luntatem simus conditi, & quod in nostra sit potestate,
 an ea uti, & per eam actus salutare elicere velimus sed cum
 ea per peccatum exciderimus, & potentiæ nostræ sint in-
 firmatæ non modo egemus adjutorio, sine quo actus sa-
 lutares elicere nequaquam possumus, sed egemus quoque
 adjutorio, quo infirmæ potentiæ nostræ sanentur & adju-
 ventur, ut velimus & perficiamus actus salutare. Ege-
 mus ergo adjutorio ex se efficaci, potenti & victrici,
 quod in nobis operetur & posse & velle.

Verum anne sub hac potenti efficaci & victrici gratia
 nostra voluntatis interit libertas? minime; nam eousque
 manet libera nostra voluntas, quousque manet potentia ad
 oppositum, sed etiam stante hac potenti efficaci & victrici
 gratia manet libertas & potentia ad oppositum; sic in Petro
 per collustrationem supernam majorem bonitatem in con-
 fessione Magistri, quam in negatione ad vitam servandam
 cognoscente, & delectatione superna majoris hujus boni
 voluntate ejus commota, imo stante actuali ipsa voluntatis
 determinatione ad Magistrum amandum & confitendum,
 remanet adhuc potentia ad oppositum; sicut enim stante
 actuali determinatione voluntatis ad præcipitandum se è
 fe-

fenestra, manet adhuc potentia & libertas se non præcipi-
tandi, ita stante actuali determinatione voluntatis ad con-
fitendum & amandum Magistrum, manet potentia ad non
confitendum & amandum; Nam non necessario sed tan-
tum infallibiliter se homo præcipitat e fenestra, quia ma-
jorem bonitatem in præcipitatione quam in non præci-
pitatione cognoscit, & bonum in præcipitatione cog-
nitum & propositum magis voluntatem delectat quam
bonum oppositum in non præcipitatione cognitum; Ita &
majus bonum supernum cognitum in confessione quam in
negatione & illud majus bonum magis voluntatem delec-
tans non necessario sed infallibiliter voluntatem movet &
determinat, nam necessitas nulla voluntatem adstringit,
quousque bonum cognitum in tota latitudine bonitatis
sue cognoscitur, & in ipso bono amplectendo difficultas
aliqua, & in bono opposito, licet apparenti, adhuc spe-
cies quædam bonitatis concipi & cognosci potest. Talem
difficultatem in Magistri confessione, talis bonitatis spe-
ciem saltem apparentem in vita servanda Petri intellectus
concipere adhuc potest stante actuali delectatione terrena
majori, ergo non necessitatur voluntas ad Magistri con-
fessionem stante victrici potenti & efficaciter determinan-
te gratia; Infallibiliter tamen sequetur determinatio, hæc
enim eousque infallibiliter sequetur, quousque infallibili-
ter major bonitas in confessione Magistri delectabit, sed
hac stante victrici gratia infallibiliter major bonitas in Ma-
gistri confessione cognita magis delectabit, ergo & infalli-
biliter stabit determinatio; sicut enim infallibiliter in ho-
mine sani judicii absque interitu potentia & libertatis se
non præcipitandi sequetur determinatio ad præcipitandum
se, quousque in præcipitatione delectabit major bonitas,
quam

quam in non præcipitatione, ita & in homine divinitus moto sequetur infallibiliter determinatio ad amplectendum majus bonum quousque magis delectabit, absque interitu potentiæ ad oppositum, quia oppositum adhuc potest delectare, licet actu magis non delectet, quia hæc actualis delectatio major non ad potentiam sed ad actum requiritur, quia alias nulla daretur actualis determinatio libera.

In hoc posset in quorundam sententia oriri difficultas, quia in naturalibus voluntas a bono naturali tantum movetur moraliter & voluntas non efficaciter determinatur a bono delectante, sed seipsam determinat. In supernaturalibus vero, ut isti volunt, bonitas actu & physice delectat, & voluntatem determinat; sed neque per hoc imminuitur potentia aut libertas; nam propterea manet eadem agendi & operationum Oeconomia, licet mutetur agendi virtus. In naturalibus habet voluntas agendi & se determinandi facultatem & vires a natura sive conditore naturæ, sed non in supernaturalibus. Est autem unum & idem, an voluntas has vires habeat ex se, an a Dei gratia accipiat; Idem enim est, undenam voluntas accipiat vires ad agendum, dummodo dum agit, ipsæ potentiæ maneant in suo agendi modo, & ipsæ vires non interimant agendi virtutem oppositi. Sed sic est, nam neque illustratio gratiæ mentem humanam in via ita illuminat, ut bonum supernaturale cognoscat in omni latitudine bonitatis supernaturalis, quæ cognitio soli Patriæ reservata & propria est, neque bonum supernaturale cognitum ita delectat voluntatem, ut nulla sese imisceat aut difficultas aut adversi boni delectabilitas, ut rursus experientia adeo cer-

D

tum

tum judico, ut Naturæ & gratiæ authorem decipere nos velle concluderem, si res aliter se habere possit ac experimur. Hoc tamen sponte cedam : quod gratia divina voluntatem meam prædeterminans ad amandum bonum supernaturale quoad effectum voluntatis determinatæ, sive ad ipsum voluntatis meæ amorem excitatum sit infallibilior : ac quilibet effectus naturalis voluntatis per delectationem motæ & determinatæ ; quia gratia victrix tenebras intellectus adeo potentes dissipat, ac voluntatem ab adversis cupiditatibus tam secure liberat, ut, quousque intellectus per gratiam victricem illuminatus boni supernaturalis veritatem majorem cognoverit, & gratia victrix voluntatem casto & Sancto amore delectaverit, nequaquam, ut in cognitione & delectatione boni naturalis evenire potest, a semel per gratiam efficacem facta cognitione & delectatione potenti subsecuta a bono naturali turbari, & ad bonum naturale in actuali executione actus supernaturalis deflecti possit. Et hæc est Magni Augustini doctrina, quod per gratiam potentem potentiæ animæ nostræ magis liberentur, hoc est, ut bonum supernaturale clarius cognoscant, & a clarius cognito fortius delectentur, quia adversæ cupiditates vincuntur, & victis illis liberiores sunt potentiæ, ut ad illud infallibiliter determinari possint, quod majus bonum cognoscitur & quod magis delectat.

Inquient Adversarii : Eo ipso quod voluntas Petri per delectationem victricem determinatur ad amandum & confitendum Magistrum, libera non est amplius ad negandum eum. Sed jam supra hanc illationem satis diluimus, reponentes: quod non necessario sed tantum infallibiliter
de-

determinet delectatio cœlestis boni supernaturalis ceu majoris cogniti & magis delectantis, non necessario, quia hæc necessitas nonnisi in bono in communi locum habet, bonitas autem particularis nonnisi in Patria, ubi bonum supernaturale in tota sua latitudine bonitatis cognosci potest, quæ in via non datur, voluntatem ad amandum necessitare potest.

Inquient : Bonitatis supernaturalis delectatio determinat voluntatem : ergo & necessitat ; sed hæc conclusio non tenet ; nam etiam ipsa voluntas sese determinat ad majorem delectationem boni terreni, & tamen necessitata dici non potest, alias nulla daretur actio & electio libera boni majoris ; bene tamen sequitur, quod infallibiliter secutura sit ad bonum majus cognitum magisque delectans determinatio voluntatis, sed infallibilitas & necessitas non sunt idem, nisi extra Philosophiæ terminos argumentari voluerimus.

Inquient : Delectationi victrici, potenti, & efficaci nostra non potest resistere voluntas, ergo liberum interit arbitrium.

Ecce solennissimam Vir optime Hallucinationem, quæ tantos jamiam deterruit viros, eo quod non æqua Philosophiæ bilance objectionem hanc expenderint. Resistere, inquiunt, voluntas nostra determinata non potest ; falsa est hæc illatio ; Resistere, deberent dicere, voluntas determinata non volet, & sic loquentur juxta principia explicata veritatem ; utique voluntas a delectatione victrici mota resistere tam parum volet, quam parum ego

me e fenestra præcipitabo, quousque major bonitas cognita magisque delectans in actione, ad quam amplectendam determinor, perdurabit; sed anne propterea, quia ad oppositum actum me nunquam (stante hac bonitate majori me vel physice, ut in bono supernaturali, vel moraliter, ut in bono naturali evenire contendunt, determinante) determinabo vel determinabor, mea ad oppositum amplectendum interibit potentia vel libertas? Absit, quia alias nulla daretur in Oeconomia naturali vel supernaturali libera humanæ voluntatis actio; Sed ex dictis satis constare autumo, quod quidem stante determinante delectatione majori non detur potentia ad actualem volitionem actus oppositi, quæ conjunctio esset Leo-Lepus, sed quod tamen maneat potentia voluntatis sese determinandi ad oppositum, sicut dixi quod maneat potentia me præcipitandi e fenestra, licet, quousque sani judicii ero, me nunquam præcipitabo; præcipitabo me tamen, quando major meam voluntatem delectatio determinans in præcipitatione exurget, manente interim salva libertate & potentia me non præcipitandi.

Distinguunt igitur Domini adversarii nostri conceptus istos, a quorum confusione tota conflatur difficultas: Nunquam Petrus per gratiam victricem illuminatus & delectatus suum negabit Magistrum. Cum quo conceptu stat potentia negandi sed nunquam nisi mutato objecto, ad actum, egressura, distinguunt, inquam, ab illo conceptu: Nunquam Petrus poterit negare Magistrum stante victrici delectatione, quod necessitatem, quæ in via locum non habet, præsupponit, & propterea nonnisi verbis, nunquam

quam autem ex Principiis Philosophiæ aut Theologiæ Augustinianæ inferri poterit.

Clarius ob oculos ponam Hallucinationem Adversariorum nostrorum : Certum est, stante cognita proposita & voluntatem magis delectante bonitate in non præcipatione nunquam me præcipitabo e fenestra, nemo propterea dicet, quod, dum me nunquam præcipitaturus sum e fenestra, potentiam me præcipitandi non habeam. Hanc positionem esse certissimam, nemo inficias ibit. Nunc huic assimilemus alteram : stante cognita, proposita & voluntatem magis delectante Bonitate superna in confessione Magistri Petrus nunquam negaturus est Magistrum ; puto, hanc positionem & ipsi adversarii nobis nequaquam respectu gratiæ victricis & per se efficacis impugnare aut in dubium vocare nunquam cogitabunt, quia ob hanc certitudinem & infallibilitatem, nos libertatis destructores infamant : ergo dum Petrus nunquam negabit Magistrum suum, negare non potest ? aut negetur conclusio nobiscum, aut fateantur adversarii, quod dum sani iudicii sum, & me nulla impellit ratio major & urgentior, me præcipitare non possim e fenestra. Videant ergo, aliud esse me nunquam præcipitabo, & aliud, nunquam præcipitare me possum.

Ex his principiis facile Hallucinationes P. Carpani extricabis Vir plurimum Venerande, nam quæ multis verborum involucris scholastica Methodo involvit, ad sequentia pauca possunt reduci verba & æque paucis difflari responsis.

Imo Inquit, voluntas per delectationem relative superiorem alligatur infallibiliter & inevitabiliter uni extremo scilicet confessioni per delectationem supernam majorem, vel negationi per delectationem majorem terrenam; sed infert: voluntas alligata inevitabiliter & infallibiliter uni extremo, non habet potentiam sese determinandi vel adhærendi alteri extremo posito, ergo per delectationem superiorem tollitur potentia atque libertas.

Quod stante delectatione majori infallibiliter vel sequatur confessio vel negatio, lubentes cedimus, quousque enim voluntatem delectat major bonitas cognita, infallibiliter hoc est ex ordine naturæ & Operationum humanarum Oeconomia sequetur voluntatis determinatio ad amplectendum bonum majus cognitum. Quod autem ex hac infallibili determinatione ad unum pereat in voluntate potentia ad oppositum, falsum est, quia non infallibilitas sed necessitas impedit potentiam sese determinandi ad oppositum, ut satis explicavimus; impedit equidem, ut stante actuali delectatione majori non se determinet simul ad actum oppositum, quod chimericum esset, sed non impedit, ut non habeat potentiam sese determinandi ad actum oppositum, sic stante delectatione majori in non præcipatione infallibiliter me non præcipitabo, sed inde non sequitur, quod non habeam potentiam me præcipitandi, sic ergo deberet P. Carpanus argumentari: voluntas alligata uni extremo non se determinabit ad actum oppositum, non autem non poterit se determinare ad alterum extremum, vel non habet potentiam sese determinandi. Potentia enim non tollitur, nisi per necessitatem, quæ per delectationem majorem non infertur. Quod autem P. Carpa-

panus dicat, inevitabiliter vel insuperabiliter voluntatem determinari per delectationem majorem ad unum extremum, gratis hoc dicit. Addit quidem rationem inquiens, delectationem relative superiorem cælestem nobis esse indeliberatam & prorsus independentem a nostro libitu, sed in hoc suam prodit inscitiam, & quod S. Augustini doctrinam non penetret: utique gratia non pendet a nostro libitu, alias nos essemus Authores gratiæ, quod & in Pelagianis & semi-Pelagianis damnat Ecclesia, & ipsa refragatur ratio, quod homo ex naturali virtute posset esse causa actus supernaturalis, qualis est gratia; gratia ergo excitans est indeliberata non pendens a libitu nostro, sed gratia ut fiat efficax, de qua hic proprie sermo est, requirit deliberationem voluntatis nostræ, voluntas enim nostra; non ut statera mortua a gratiæ pondere deprimitur ut Jansenius voluit, sed est potentia vitalis & seipsam movens; Intellectus igitur indeliberate & sine suo præcedenti libitu illustratus cognoscit Bonitatem in objecto, sed ut cognoscat in supernaturali majorem, in naturali vero minorem, ad hoc jam requiritur secundum Oeconomiam operationum humanarum deliberatio; cognita ab intellectu bonitas major magis voluntatem delectat, etiam hic ex parte voluntatis adest quædam electio, cum ex parte voluntatis secundam Oeconomiam operationum humanarum ad objectum magis delectans naturaliter, non necessario in actibus particularibus, ut satis explicavimus, sequatur ferventior voluntatis motus, fit determinatio ipsius ad objectum magis delectans amplectendum.

Potest ergo & vinci & impediri & evitari gratiæ effectus a voluntate, imo & actu potest (ex supposito, quod

quod in objecto naturali cognosceret & proponeret intellectus maiorem bonitatem) sed nunquam vincetur aut superabitur aut evitabitur, quousque maiorem bonitatem deprehendet intellectus in bono supernaturali.

Certe si ex eo sequeretur insuperabilitas & inevitabilitas, quia voluntas indeliberata & sine libitu suo a bono aliquo delectatur, ergo si homo justus & pius indeliberate & sine libitu suo in occasione imprævisa ab aliquo objecto delectabili tentatur & in peccatum pertrahitur, posset se excusare: quod in peccando perdiderit libertatem indifferentiæ. Quid monstri in Theologia hæc esset explicatio? falsum ergo est, quod indeliberata & absque libitu suo voluntatem delectans bonitas five naturalis five supernaturalis inducat inevitabilitatem vel insuperabilitatem.

2do Inquit P. Carpanus: per delectationem relative superiorem antecedens infertur necessitas, quæ destruit libertatem, nam 1mo insuperabiliter voluntatem determinat ad id, quod magis delectat, ergo necessitas voluntatem ad amplectendum hoc extremum magis delectans. 2do delectatio est causa, cur se determinet voluntas, non autem voluntas est causa, cur bonitatem magis delectantem amplectatur. 3^{io} voluntas determinationem ad hunc actum cavere non potest. 4to Necessitas non est consequens ad determinationem voluntatis ad hunc actum, sed illam antecedit, quia delectatio est causa, cur voluntas sese determinet ad hunc actum.

Ecce

Ecce quam falso supposito laborent Adversariorum Argumenta. In prima probatione supponit, quod delectatio insuperabiliter determinet voluntatem, quod tamen falsum est. Aliud enim est, voluntas non superabit, aliud est, non potest superare delectationem majorem. Non superabit, quousque in objecto hoc individuo major, in opposito vero minor cognoscetur bonitas, & major cognita magis, minor vero minus delectabit; potest tamen adhuc superare, quia bonitas major non necessitat, quæ necessitas non infertur potentiæ, nisi in objecto tota & omnimoda eluceat bonitas.

Secunda probatio rursus falso laborat supposito. Uti-que bonitas major cognita est causa, cur voluntas se determinat, sed prius probent adversarii, quod bonitas major sit causa necessaria, cur se voluntas determinat. Inquit Carpanus, voluntas resistere non potest, ergo necessario se determinat. Ecce novum falsum suppositum; voluntas, deberet dicere, non resistet bonitati magis cognitæ magisque delectanti; hoc enim reposcit Oeconomia operationum humanarum; sed falsum est, quod resistere non possit: sic sæpe diximus, me non præcipitabo e fenestra, propterea tamen non sequitur, ergo me præcipitare non possum.

Sic & in alio veritatem videamus exemplo. Homo iudicii in naufragio constitutus fani & majorem in vita servanda quam in mercibus projiciendis cognoscens bonitatem, certo & infallibiliter projiciet merces, sed minime necessario. Est ergo major delectatio causa, cur præcipitet merces. Quis autem cum P. Carpano dicet, projectio mer-

E

cium

cium est causa, cur sit illa delectatio major in vita fervenda? deberet ergo prius probare, quod delectatio superior necessitet, deinde posset inferre: delectatio inducit necessitatem antecedentem.

Probatio quoque tertia antiquo laborat supposito: voluntas, inquit, a delectatione superiori tracta vel mota determinationem ad actum cavere non potest, rationem addit, quia est independens a voluntate, & fit sine libitu ipsius; Ecce quomodo confundat gratiam excitantem cum efficaci; independens & absque libitu nostro est boni supernaturalis obviatio & illustratio intellectus: sed ipsa cognitio, ipsaque discretio inter bonitatem majorem supernaturalem & minorem naturalem, & eam in voluntate consequens delectatio passiva pendet a potentiis nostris; quousque ergo major bonitas in objecto supernaturali cognita magis delectat, voluntas determinationem ad oppositum cavebit; sed falsum est, quod potentiam non habeat determinandi se ad oppositum, quia hæc potentia nonnisi a necessitate prioris interimitur.

Et sic patet, in quo claudicet probatio quarta: supponit enim, sed falso, quod delectatio major necessitet voluntatem, hinc dicit, quod actum antecedit, non autem sequatur. Certissimum est, quod, cum voluntas juxta Oeconomiam naturalem sese determinaverit libere ad amplectendum bonum magis delectans, non simul possit sese determinare ad actum oppositum, & sic actus determinationis est causa necessaria, quod voluntas se actu non determinarit ad actum oppositum. Sed falsum est, quod delectatio victrix vel superior necessario ad actum hunc
in-

individuum necessitet; quia hæc necessitas nonnisi ex ob-
jecto in tota latitudine bonitas cognito infertur.

Tertio inquit Carpanus: Actus, ad quem voluntas
a delectatione superiori mota sese determinat, impediri
non potest a voluntate, ergo voluntas non habet poten-
tiam ad oppositum. Addit rationem: Delectatio cœle-
stis superior antevertit omnem actum creaturæ, ergo im-
pediri non potest.

Ecce Vir apprimè colende! sic semper redit anti-
quum adversarii falsum suppositum. Certum est, quod
voluntas a bonitate majori delectata non sit impeditura
actum vel determinationem, sicut certum est, quod in
vita servanda majorem cognoscens bonitatem, me nun-
quam sim præcipitaturus ex alto, sed certum quoque est,
quod licet non impediat voluntas mea determinationem
meam, stante delectatione superiori adhuc possit impe-
dire, sicut adhuc possum me præcipitare, licet me nun-
quam præcipitaturus sim. Non ergo licet argumentari,
ut P. Carpanus argumentatur: quod infallibiliter sequitur,
illud impedire non potest voluntas, sed sic deberet infer-
re: stante delectatione superiori infallibiliter voluntas sese
determinabit ad prosequendum id, quod magis delectat,
ergo non impediet determinationis actum, non autem,
ergo non potest impedire: Impotentia enim impediendi
præsupponit necessitatem ad actum, quem impedire non
potest.

Ratio Patris Carpani adjecta satis explosa est, fun-
dat quidem illam in axiome, ut ait, tam claro, ac est illud,

quodlibet est vel non est, scilicet : quod ex inimpedibili sequitur, per necessariam consequentiam inimpedibile est. Linquo claritatem axiomatis lumine naturæ esse notam, & admitto, sicque contra Adversarium argumentor : Inimpedibile est, quod voluntas nonnisi bonum amplectatur, & nonnisi malum fugiat, ergo voluntas inimpedibiliter quodlibet bonum amat & quodlibet malum fugit. Anne subscribet huic conclusioni P. Carpanus? sane minime. Quare ergo nos subscribamus : Inimpedibile est, quod voluntas sese determinat ad id, quod magis delectat; ergo impedibiliter voluntas se determinabit ad id, quod vel bonum terrenum vel bonum cæleste magis delectabit.

Inquiet P. Carpanus, quod non est in mea potestate velut gratia, illud impedire non possum. Ostendat quæso P. Carpanus, quænam gratia supernaturalis a mea dependeat potestate aut libitu? Deinde si homo ex improvise bonitati naturali obvius ea delectatur peccaminose, ergo quia aspectus collocutio & delectatio subsequens est improvisa, impedibilis non est? indenam consensus erit quoque inimpedibilis? sane minime. Quare ergo gratia excitans subito & indeliberate intellectum illuminans sit absolute inimpedibilis, & quare voluntatis determinatio sit inimpedibilis?

Quinto ait P. Carpanus. Gratia consistenti in delectatione relative superiori humana nec resistere nec dissentire potest, hoc adversatur scripturæ & conciliis. Ecce quomodo falso semel innixus supposito falsas inferat conclusiones : Certum est, atque doctrinæ S. Patris incon-

cus-

cussæ argumentum : Delectationi relative superiori humana voluntas nunquam dissentiet nunquam resistet , sed qualis illatio : Ergo nunquam dissentire nunquam resistere potest ? Homo sani iudicii nunquam se præcipitabit ex alto , ergo nunquam præcipitare se potest ? Quis Philosophorum ita consequetur ? Aliud est , posse resistere , aliud vero , restitutam esse voluntatem . Stante delectatione victrici superiori dicimus : voluntas nunquam dissentiet , nunquam resistet : ergo non potest resistere ? utique ergo non potest simul con- & dissentire , ergo non potest simul inhærere & resistere , hæc enim essent contradictoria , quæ simul stare non possunt , ut autem Adversarii ostendant , stante consensu & inhæsiione non dari in voluntate potentiam dissentiendi & resistendi , deberent prius ostendere delectationem superiorem necessitare voluntatem ad assensum & inhæsiionem , quod in æternum non poterunt , nisi velint admittere , nullam dari in creaturis rationalibus actionem liberam .

Sexto ait P. Carpanus : sententiam nostram a locutionibus Patrum & præcipue Augustini longe recedere . Alios SS. Patres hanc de gratia doctrinam non adeo ac Augustinum discussisse sponte cedimus , sed propterea ab Augustini doctrina non recedunt , nisi quod velint , gratiam libertatem non interimere , quod & nos cum Augustino adfirmamus . Ad authoritatem nobis objectam responsum aliud non ferimus , quam quod Adversarii sese ipsos cum Augustini doctrina jugulent , alii enim contendunt , Augustinum esse libertatis interemptorem , quia scilicet nostram induxit doctrinam . Alii vero volunt , Augustinum nostram non docuisse sententiam , sed illi , quam

ipsi docent adhærere. P. Molina dicit si Augustinus Molinistica didicisset principia, facile omnes gratiæ profligasset hostes. Loquantur ergo de Augustino quidquid velint, nos dicimus qui nobis objicit Augustinum, Augustini nec ullum contra Pelagianos librum legisse, plenus enim voluminibus & non modo paginis, quod nos docemus, ipse nos docuit.

Septimo subvertere tentat Carpanus doctrinam nostram, quia, ut inquit, fundamento caret; quod enim fundamentum nostræ substruimus doctrinæ in statu naturæ lapsæ, illud quoque pro statu naturæ integræ militat, velut autem in statu integro non erat gratia victrix necessaria, ita neque in statu naturæ lapsæ.

Sed Hallucinatur Vir optimus: utique etiam in statu naturæ integræ determinatio voluntatis Angeli stanti erat gratiæ opus, sed non gratiæ sanantis non gratiæ victricis, sed nos gratia per peccatum exuti in intellectu ignorantia in voluntate vero concupiscentiæ contra eam rebellis vulnere faucii, egemus gratia Reparatoris, gratia sanante, gratia pellente ignorantia tenebras & concupiscentiæ rebelles motus vincente. Debebant ergo Angeli stantes gratiam conditori, ejusque usum liberrimum, sed nos in statu naturæ lapsæ debemus gratiam reparatori, liberi arbitrii faucii sanitatem & potentiarum infirmatarum adiutorium forte & efficax non modo, ut in statu naturæ lapsæ tribuens posse, sed & velle atque perficere.

Conatur equidem P. Carpanus alterum, quod sancti Patris conficit Authoritas, nobis eripere fundamentum;
sed

sed diximus & iterum dicimus, aut nimis injuriosi sunt Augustino ceteri Molinistæ contendentes cum Cardinali Sadoletto (ex cujus biberunt fonte Augustini calumniatores) quod Augustinus libertatem per suam doctrinam interimat, si Augustinus, ut Carpanus evincere molitur, nobis adversatur, & adversæ patrocinetur scholæ; Aut Carpanus nec paginam Augustini de gratia scribentis pervolvit, quia non modo contra nos, sed & contra suos nos vellicantes scribit Molinæ sectatores, quod Augustinus nostram ignoraverit Augustinianæ doctrinæ explicationem.

Risum movet ejus argumenti ratio: Nostra, inquit, Sententia adversatur Doctrinæ Augustini, quia Augustinus est vindex libertatis, quam abhorremus, quam propulsamus delectatione nostra relative superiori. Egregie pugnatum: Martinonus; Maldonatus, Annatus & centum alii Carpani socii inquiunt: Augustinus per suam de gratia doctrinam libertatem interimit, ergo, deberet inferre, vos cum Augustino idem dicitis, non autem, ergo vos ab Augustino abluditis. Vel ergo suos mendacii facit reos Carpanus, qui dicunt Augustinum voluntati fatalem injicere necessitatem, vel Augustinianæ ignarus doctrinæ, ex mutilatis S. Patris textibus Augustino affingit doctrinam, quam plenis paginis atque libris rejecit. Sed linquamus pugnam hanc Molinistis, & asseramus contra utrosque, quod Augustinus semper nostram docuerit sententiam, procul tamen, quod inde libertati nostræ vel minimum iniecerit necessitatis vinculum.

Septimo ait P. Carpanus, in sententia delectationis relative superioris non datur gratia sufficiens, gratia enim
suf-

sufficiens debet tribuere vires ad salutariter operandum, sed delectatio superna relative minor non tribuit vires ad operandum salutariter, has enim sola tribuit superior, ergo in nostra sententia exulat gratia sufficiens.

Ecce antiquum falsum suppositum Carpani, vel potius continuam sententiarum & obsectorum confusionem. Gratia sufficiens dedet tribuere voluntati vires, quibus possit salutariter operari, recte ait Carpanus, sed quare de possibilitate transilit ad operationem actualem? Verum est quod sola gratia victrix tribuat voluntati actuale velle & operari, verum quoque est, quod gratia sufficiens non tribuat actuale velle & actuale operari, sed ergone ad posse idem requiritur ac ad agere? absit, alias non daretur discrepantia inter gratiam sufficientem & efficacem.

Requiritur ergo ad actualem volitionem præter posse quoque & velle, posse dat gratia sufficiens, velle dat efficax. Posse, ut supra in longum & latum discussimus, manet in Petro, Magistrum suum negante, quia Bonitas vitæ servandæ non necessitavit voluntatem ad negandum, ergo mansit possibilitas ad confitendum; Possibilitas, inquam; ad hanc enim nil requiritur nisi lumen, quo cognoscere potuisset suum Magistrum, & delectatio hanc cognitionem subsequens; Nemo autem dicet, Petrum adeo fuisse gratia exutum, ut non habuisset, si voluisset, lumen, quo suum cognosceret Magistrum; Sed cum bonitatem servandæ vitæ Petri intellectus cognosceret majorem, hæc voluntati proposita vicit quidem lumen minus, minoremque delectationem, sed non sustulit, mansit ergo in Petro talis gratia, quæ dedit posse, sed delectatio terrena major tribuens
sua

fua causa velle, impedivit illius gratiæ minoris effectum ulterio-
riorem.

Rem declaremus in supra allato exemplo : homo in naufragio constitutus, licet vitæ servandæ ceu majoris boni ac mercium delectatione victus & motus, dum sese determinat ad merces projiciendas, retinet vires sese determinandi ad retentionem mercium, quia cognita bonitas major non extinguit cognitionem boni minoris, quæ tribuit ipsi posse retinere; sed hæc bonitas minor non tribuit actuale velle, quia hoc velle sola major bonitas cognita tribuit; habet ergo homo minori gratia donatus vires sufficientes ad posse, non autem habet vires ad actu operari, quia ad hoc requiritur virtus victrix & delectatio superior.

Discat Adversarius ex S. Augustini doctrina, quod Deus det uni gratiam minorem, cui resistit homo, alteri majorem, cui non resistit; gratia minor, cui resistit homo, est sufficiens, gratia, cui non resistit, est efficax. Gratia minor debet & suum habere effectum, si homo eum petulanter non impedit, Deus enim non frustra operatur; Effectus gratiæ minori correspondens est lumen, quo posset cognoscere, & Delectatio, qua posset amare, si vellet; cum autem Delectatio major boni terreni determinat voluntatem ad amplectendum bonum terrenum, & deferendum bonum supernum, manet quidem posse sed non sequitur velle & operari; quia tantum illa delectatio trahit suum velle & operari, quæ est major.

Ardoinus Delphinus Offesa Galleno theologo
Amico suo plurimum colendo

S. P. D. ,

Ut tibi, Vir apprime colende, quid de sparsa
Cl. N. P. Berti morte, quid de opusculo
P. Carpani adversus hunc virum, pie, ut
inquis, defunctum cogitem, atque sentiam, candide re-
scribam, postulas: votis tuis ut satisfaciam, ecce in
nuce Iliadem. Mors Cl. N. P. Berti est fabula, opu-
sculum vero P. Carpani erga doctrinam Augustinianam
recocta est antiquæ injuriæ crambe.

Fabulæ testem ecce Epistolam nuper Roma acce-
ptam: vox mortis Cl. N. P. M. Berti apud vos sparsa, quæ-
que paucos ante menses Viennæ sparsa fuit. Lippi & tonso-
res plenis buccis in dicta civitate P. Berti decantabant de-
functum. Vox eadem idemque rumor precrebuit Wircebur-
gum, quod mihi Germaniæ retulit Assistens. Hunc mortis:

nuntium & tua mihi adfert Epistola, quod vestras pervaserit partes. Cogor concludere, quod in Germania vestra pro factis venduntur fabulæ, & quod pejus est quod credantur Historiæ. Fabula est fors ex veteri resecta scrinio, quod Cl. P. M. Berti extremum obierit diem, fanissimus est, nec unquam præsentaneum subiit mortis periculum. Solennior autem est calumnia, quod tristi subierit fato, quod vel solum ad relationem calami tui repetere nefas judico. Dicat hæc calumniatoribus & credulis, quod nova hujus Authoris sub prelo sudent opera, & quod in hanc usque horam pius iste defunctus labores suos non prætermiserit, exiguum si excipio tempus, quod visitando Bononiam atque Patavium nuper itinerando interrupit. Pone igitur quæ te incautum decepit fraudem, & ut ponant alii, qui credunt mortuum, hortare &c.

Noveris credo, Vir amicissime, quid Gregorio de Valentia in Congregatione de auxiliis a Sanctissimo Clemente VIII. reprehenso accidisse memorent Historiæ. Cl. Patris Berti infensissimi Hostes, dum injuriis & calumniis famam atque doctrinam ejusdem extinguere non possent, ecce in virum igne & nuper probatum antiquam recudere Gregorii sortem tentarunt. Qua conscientia, quo animo, ipsi viderint. Scripsi & ego huic viro adeo digno & humili, responsorias si dederit, eas in veritatis testes habebis.

Ut autem & alteri postulationi tuæ faciam satis, quid scilicet de P. Carpano Clarissimum P. Berti noviter perstringente sentiam, non præcisis adeo verbis exequi

qui potero. Novi enim & te a castris Augustinianis stare, & omnimode indigne ferre, quod quidam male affecti doctrinam Augustinianam de gratia nunquam non in Ecclesia illibatam traducere in eo & doctrinæ erroneæ Jansenii ad censere non erubescant, inter quos recens numerandus venit P. Josephus Carpani S. J. theologus. Verum quod frustra umbram a Carpano & a suis objectam metuas, non paucis adeo lineis conficere possum. Ut igitur tuum lucrer animum atque ingenium, si fusiori, volante tamen ut nosti, penna sum commonstraturus, quod cerebrina te terruerint spectra, parce Amico tuo, quæ sincera mens dictat exaranti. Sunt tamen ut probe perspicias interiora animi sensa.

Pater Carpanus a trito Molinistarum tramite (ut opinaris) nequaquam recedit, Augustinensem enim de Gratia doctrinam, quam plures in Cl. N. P. Berti ceu Jansenianam aperte traducere non erubuerunt, ipse mutato solum stylo, non animo, clam talem culpae, nequaquam veritus est. Opinio, inquit contra Cl. N. P. Berti Disp. Schol. Sect. I. §. XVII. Catholice propugnantium delectationem relative superiorem trahentem secum insuperabiliter id, quod magis delectat, recedit quidem ab erroribus hæreticorum, quantum Catholica fides postulat; sed non quantum postulat recta scholastice differendi ratio. Hæc Pontificum decretis formaliter inobediens P. Carpani censura ab explicita aliorum nostram de gratia doctrinam Jansenii labe infamantium calumnia nec ungue nisi verbis recedit. Nam par est calumnia, si te hæresi si-ve quoad fidem, si-ve quoad rectam scholastice differendi rationem adhærere divulgem; omnis enim scholastice, hoc

est, Theologice differendi ratio, si fidei conformis non est, hæretica est; quia ut Theologi sua in scholis argumenta principiis fidei conforment, recta scholastice differendi postulat ratio. Et parum refert, an in scholis, an in Ecclesia hæreticos profitear, doceam, & propugnem errores. Hæc enim inter fidem Catholicam & scholam Catholicam distinctio nonnisi in cerebro scholastico locum habere potest.

Vult ergo, ni fallor, in animo suo laudatus P. Carpanus, quod nostrum de gratia systema ab Hæreticorum, hoc est, Jansenii erroribus neutiquam recedat: cujus animi candorem vel ex eo metiri licebit, quod Polemicam disputationem suam illi, quam subjunxit, scholasticæ conjungere, & contra utramque pari argumentorum pondere ut in citata Sect. I. a §. XVII. usque ad XXIV. videre licet, decertare voluerit; hanc quoque mentem suam his prodit verbis, cum disputationem scholasticam cit. i. §. i. ita incepit: systema duplicis delectationis cœlestis ac terrenæ ab erroribus, quos Ecclesia damnavit, sejungere exertis viribus scholastici aliquot theologi (quos inter principem aggreditur P. Berti) conati sunt. Quid animo cogitet, facile divinaris; si enim errores a sua sejungere sententia solum conati sunt, Authoris judicio ab illis immunes nondum sunt.

Te, Vir maxime colende, minime latebit, quod tota Jansenii hæresis circa gratiam ad hunc solum possit, & debeat restringi errorem, quasi per gratiam Reparatoris in delectatione cœlesti relative superiori infallibiliter id, quod magis delectat, secum trahente constitutam
libe-

liberum hominis tollatur arbitrium. Etenim si per gratiam victricem & relative superiorem humanum aufertur arbitrium, ceteri ab Ecclesia in Jansenio damnati errores aperto fluunt alveo. Subtrahat quippe imo Deus sive peccatoribus sive justis hanc gratiam victricem, delectatio terrena illa superior liberum vinculans arbitrium, volentibus quoque & conantibus impossibilia reddet præcepta. Qui est primus in prima Jansenii propositione damnata contentus error. 2. Tollat gratia victrix hominis liberum arbitrium, ei nequaquam resistere poterit. Qui est secundus in altera propositione damnata Jansenii error. 3. Si stante hac delectatione victrici & libertatem auferente potest homo mereri & demereri, nequaquam ad merendum & demerendum requiretur libertas a necessitate, sed sufficit a coactione. Qui fuit tertius in Jansenio proscriptus error. Quarto si semi-pelagianorum fuit hæresis, quod contenderent gratiam ad fidei & singulos actus necessariam esse talem, cui voluntas vel resistere vel obtemperare posset, ergo juxta Jansenium illa est vera fidei doctrina, quæ gratiam adstruit, cui humana voluntas nec resistere, nec obtemperare potest; hoc est, gratiam, quæ liberum hominis tollit arbitrium. Qui fuit quartus in Jansenio proscriptus error. Denique 5to, si hæc victrix & humanum arbitrium sibi subjugans gratia ex beneplacito Dei ab æterno fuit his non aliis decreta, recte inferre licet, Christum solum pro illis fuisse mortuum, & sanguinem fudisse, quibus hanc gratiam ab æterno decrevit, non vero pro illis, quos æternum reprobavit. Qui fuit quintus ab Ecclesia reprobatus Jansenii error.

In eo ergo totus Jansenii vertitur error, quod per gratiam, sive delectationem victricem & relative superiorem, ac id quod magis delectat, infallibiliter secum trahentem, liberum tolli hominis arbitrium adseveret. Velut enim liberi nostri arbitrii abnegatio detestabilis est veterum hæreticorum error, ita & Jansenius hanc liberi arbitrii extinctionem noviter instaurans merito proscriptis accensetur Hæreticis.

Quod autem etiam in statu naturæ lapsæ, in quo nos nascimur omnes, liberum regnet arbitrium, tam certum ego judico, ut ille, qui hoc impudenter negare ausus sit, aut creaturæ rationalis non noverit naturam, aut quotidianæ agendi experientiæ contradicere velit, necesse sit. Ut prætermittam, temerarium hunc libertatis humanæ mastigen & SS. litteris, & Patrum consensui, & Ecclesiæ definitionibus, & Philosophorum placitis & prudentum omnium adversari opinioni (veritati) dicam. Quam absurdus igitur malignantium error est humanam inficiari libertatem, tam enormis calumniatorum perversitas est, doctrinam, quæ humanæ libertatis tuetur existentiam, probrosa hac notandi censura, quod cum Jansenio humanum evertat arbitrium. Bene conscii, quam horribiles hanc opinionem comitentur, & sequantur blasphemiam, quod scilicet Deus ex personarum respectu quosdam suis absque meritis salvet, ceteros vero absque demerito æternum damnet. Injustus æque, ac impius tyrannus, ita ut impune, imo merito tolleretur pietas, & omni impietati relaxaretur frænum, & commune aut desperationis aut iniquitatis aperiretur barathrum.

Ecce!

Ecce ! hæc sunt detestanda libertatis sublatæ corollaria , vel igitur juxta præclaram P. Carpani Sententiam suis præscriptis Jansenii erroribus nostram colludere doctrinam cedendum ipsi , aut viriliter hæc a nobis contra ipsum abstergenda est calumnia. Nec operis, nec laboris ego judico, ut præclarum hunc Molinistam convincamus , nos nedum per doctrinam nostram liberum auferre arbitrium, sed & vel maxime illud tueri, tribuendo id, quod Dei est, & agnoscendo id, quod nostræ infirmitatis est. Aut, ut cum S. Patre & doctore nostro loquamur, ita defendendo liberum arbitrium , ut non divinum negemus beneficium , & ita divinum reposcentes adjutorium , ut non proterve infirmum extollamus arbitrium. Etenim , an recte agant, qui infirmo nostro arbitrio pedisequum subjugant Dei adjutorium , & divinis beneficiis humanum superextollunt arbitrium, viderint ipsi.

Clarissima illa Apostoli verba: Quid habes quod non accepisti , quæ & ipsum quondam Augustinum a Semipelagianorum retraxerunt semitis , nos inter ipsius Augustinianæ Doctrinæ limites ita coarctant, ut potius cum Augustino a Molinistis Caspari , quam a P. Carpano ad eorum castra retracti, laudari cupiamus.

Sed manum ad fabulam, Vir maxime colende, atque quam inique P. Carpanus nostram de gratia doctrinam Jansenii ad censuerit erroribus, summa, qua licebit, brevitate disquiramus.

Errorum, ut supra dixi, Jansenii summa est, quod per gratiam victricem relative superiorem, & id, quod magis delectat, infallibiliter secum trahentem humana tollatur libertas; Et hæc nostra Augustiniana Doctrina de gratia summa est, quod liberum arbitrium per gratiam relative superiorem non tollatur: sed fanciati per peccatum originale arbitrii sanetur, & adjuvetur infirmitas.

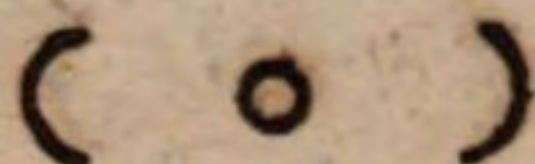
Rogo, ut paulisper expendatur hæc nostra dogmatica assertio, vix etenim credere fas est, quod Molinistæ futuri sint, qui aut voluntatis humanæ libertatem per peccatum Adami infirmatam negare, aut partem nostræ cum primi hominis Voluntatis integræ vigorem adstruere præsumant, vel enim nostram hæreditariam ignorantiam ignorare, vel nostram, quam miseri experimur, concupiscentiam non sentire, quo, nescio, ex privilegio dicendi essent. Si autem libertatem nostram tenebris ignorantiae involutam, & concupiscentiæ rebellis ardoribus vinculatam ipsi fateri compelluntur, nescirem, qua libertate voluntatem nostram cum ea, quæ in primis vigeat parentibus comparare auderent. Quodsi autem inter primi hominis & corruptæ suæ posteritatis voluntatem quædam statuenda sit discrepantia, ut quoque inter Creatoris & Reparatoris gratiam quoddam admittatur discrimen, non nisi, qui contradictionis agitur spiritu, inficiari poterit. Sed, quodnam discrimen illud? nisi, quod discant, si velint, a Doctore gratiæ Augustino, aliud non esse, nisi quod Gratia, quæ in primo homine sano & integro ejusdem fuit subdita voluntati; nunc fanciam & infirmatam voluntatem posteritatis corruptæ non modo adjuvet, ut bene possit agere, sed & ita adjuvet, ut bene
agere

agere velit. Gratia ergo Conditoris, quæ primo homini sano & integro dabat, posse, nunc infirmo & corrupto dat & velle atque perficere. Gratia ergo, quæ in primo homine fuit adjuvans solum & dans posse, nunc quoque est sanans & dans velle atque perficere.

Hanc esse genuinam S. Patris de Gratia Doctrinam solum illi abnuere poterunt, qui nec ullum ex illis, quos contra Pelagianos Gratia reparatoris hostes S. Doctor conscripsit, librum pervolverunt. Ubique enim S. Pater eam inter utrumque statum Gratiæ insinuat differentiam, quod homini sano & integro solum tribuerit posse, homini vero lapso ob arbitrii infirmitatem tribuat & velle.

Noveris, credo, vir plurimum colende, quid S. Augustinus intelligat sub gratia; scilicet illuminationem intellectus, ut bonum supernaturale cognoscet: & motum voluntatis, qui consistit in sancta delectatione, sive amore, quo bonum supernaturale cognitum amet, & prosequatur: vires enim naturales ad Bonum supernaturale improporionatæ egent aliquo medio supernaturali, quo illud cognoscant & ament. Hoc medium est gratia.

Primus homo erat in hac gratia conditus, erat ergo per ipsam intellectus sufficienter illuminatus, ut Bonum supernaturale, si vellet, posset cognoscere, erat quoque ejus voluntas sufficienti delectatione & amore instructa, ut cognitum posset amare, si vellet.

Cum autem hanc conditoris Gratiam per primum peccatum perdiderit, & in peccati pœnam intellectus erat tenebris obvolutus; voluntas vero rebellibus concupiscentiæ motibus erat subdita, egebat Gratia Reparatoris, quæ ignorantiae tenebras dissiparet in intellectu, & tanto collustraret ipsum lumine ut Bonum supernaturale actu cognosceret, & a bono apparenti terreno discerneret, quæ & simul voluntatem a pravis concupiscentiæ motibus liberaret, & sancto amore victrici inflammaret, ut actu bonum supernaturale cognitum amaret. Hos esse gratiæ Reparatoris effectus, S. Augustinus ubique docet cum dicit: per gratiam Medicinalem apparere, quod latebat, & suave fieri, quod non delectabat.

Quæ igitur Gratia in statu integro potentiis sanis tribuebat vires supernaturales, ut possit cognoscere & amare Bonum supernaturale, si vehet; nunc in statu naturæ lapsæ non modo tribuit posse, sed & dissipando tenebras, ac vincendo contrarias cupiditates tribuit & velle.

Examinemus modo, quando, & quomodo Gratia Reparatoris potentiis nostris tribuat hoc actuale velle. Rem exemplo clariorem reddamus. Dubitare non licet, quod Petrus in atrio Pontificis habuisset sufficientem illuminationem gratiæ, qua Christum Magistrum suum potuisset cognoscere Deum summumque bonum, si voluisset reflectere. Nec dubitamus, quod ejus voluntas a Bono hoc cognito fuisse sufficienter mota, ut potuisset amare, si voluntati cognitum bonum ejus proposuisset intellectus. Sed tamen actu non amavit, sed jurejurando

do negavit novisse hominem. Quare autem actu non amavit ? Quia ipsi deerat gratia , dans actuale velle. Sed, quare deerat ? Quia bonum naturale, scilicet, vitam salvandam ob tenebras Bonum supernaturale involventes verius, licet falso, cognoscebat bonum, & quia voluntas boni naturalis majoris cogniti delectatione terrena potentius vinculata, ardentius amabat illud.

Quia ergo delectatio boni naturalis, scilicet, vitæ servandæ potentior & efficacior, quam delectatio boni supernaturalis, scilicet, confessionis Magistri sui Dei : hinc delectatio terrena vincebat delectationem supernam, & terrena tribuebat velle, cum superna solum tribueret posse.

Videamus & victoriam delectationis supernæ. Petrus post negationem Magistri sui, & post intuitum illum, quo Christus eum respiciebat in atrio subito dissipatis intellectus tenebris verius cognoscebat bonum esse confessionem Magistri sui, quem negaverat, quam vitam, ob quam servandam eum dereliquerat. Hoc bonum supernaturale esse majus cognitum, majori, quam vita servanda voluntatem inflammabat charitate ; & , eam hæc adversam cupiditatem vitæ servandæ vinceret, vincula ejus dirupit, & actualem voluntati tribuebat amorem.

Videris, puto, quod delectatio victrix terrena relative major gratia minori, determinavit voluntatem Petri ad negandum Magistrum, & amandam vitam ; & declaratio victrix superna relative major minori delectatione terrena determinaverit voluntatem Petri ad confitendum

& amandum Magistrum. Gratia relative ad delectationem terrenam victricem minor est in sententia Augustini sufficiens, quia dedit posse cognoscere, & amare; tribuit enim potentiis naturalibus supernaturales vires ad potentiam: plus enim ad posse non requiritur. Gratia autem relative ad delectationem terrenam major & victrix in sententia Augustini vocatur per se efficax, quia efficaciam a libero arbitrio debili & infirmo habere non potest, sed ipsi libero arbitrio infirmo & debili sanantem & roborantem dat efficaciam, qua actu velit.

Gratia hæc minor sufficiens Petro in statu naturæ integræ suffecisset ad amandum & confitendum Magistrum, quia voluntas sana & integra hac gratia, quæ dat posse, potuisset se sola ad amandum se determinare, se in statu naturæ lapsæ, & in ipso actuali lapsu agebam potentiori, quæ, scilicet, adversam vinceret cupiditatem gratia, quæ non solum daret posse, sed & sanando infirmitatem tribueret ipsum velle, & ipsas in intellectu dispelleret tenebras, & voluntatem a concupiscentiæ liberaret vinculis.

Confido me S. Patris de Gratia medicinali sententia hoc in S. Petri exemplo clare, in quantum licuit, adumbrasse.

Nunc disquiramus, an liberum pereat arbitrium sub hac efficaci & victrici delectatione, sive terrena, dum negavit, sive superna, dum confessus fuit Magistrum suum.

Sub libero arbitrio nil intelligimus, nisi facultatem voluntatis, five potentiam hoc volendi, & hoc non volendi; hoc volendi, & aliud volendi. Primam libertatem Scholæ vocant contradictionis: alteram Contrarietatis, ut Exemplo nostro hanc liberi arbitrii definitionem applicemus, liberum vocabimus arbitrium Petri, si, cum a delectatione terrena victus, suum negavit Magistrum, illum adhuc potuit confiteri, & si, eum a delectatione superna victus, eum plorando confessus est, adhuc potuit negare, nam hoc modo adhuc potuit hoc velle, & hoc non velle; hoc velle, & aliud velle.

Dicimus ergo, dum Petrus delectatione terrena vitæ servandæ victus, suum negavit Magistrum, potuit adhuc eum confiteri; quod facile demonstramus; ad posse enim confiteri aliud non requiritur, quam posse cognoscere in Magistro suo Deitatem, ceu verum bonum supernaturale, & posse cognitum amare. Hoc etiam eveniente actuali imo stante illa negotiatione Petrus potuit, supponimus enim, quod Deus Petrum non adeo dereliquerit in actuali negatione, ut ei non concefferit gratiam sufficientem, hoc est, supernam aliquam illuminationem; &, si Petrus ad suum voluerit Magistrum cogitatum reflectere, inspirationem charitatis licet invalidiorem & minoris: sed supposita hac gratia minori Petri intellectus habuit vires proportionatas ad cognoscendum, & supposita inspirata charitate minori, habuit vires proportionatas ad posse amare, & confiteri. Ad posse enim cognoscere & amare præter has vires proportionatas nil requiritur. Quod enim amplius requiritur; ad velle, non ad posse requiritur.

In-

Inquient adversarii: ad posse requiritur, ut in negatione actuali, adhuc actu possit amare & confiteri Magistrum suum, sed Petrus actu amare & confiteri non potuit, ad hoc enim actuale posse requiritur juxta nos gratia victrix & delectatio relative major superna, quam Petrus non habuit; alias actu confessus esset.

Ecce Hallucinationem Adversariorum? confundunt potentiam cum actu, volunt enim, quod Petrus cum actu negat, habere debeat adhuc actualem potentiam confitendi, quod idem est dicere, ac quod Petrus debeat habere potentiam duos actus contrarios aut contradictorios simul jungendi, quod Chymericum est; stans ego v. g. ad fenestram, & me actu non præcipitans, nemo dicet, quod dum actum non præcipito, non habeam potentiam me præcipitandi; Non quidem habeo potentiam, me actu præcipitandi, & simul non præcipitandi, hoc enim chymericum esset, verum cum me actu non præcipito, tamen in actuali non præcipitatione habeo potentiam, me præcipitandi.

Sed; inquit, potentia præcipitandi non est limitata: sed, si volo, statim me possum præcipitare, res autem in allato exemplo sic se non habet, nam potentia Petri in actuali negatione est limitata, & non potest statim confiteri Christum, si vult, quia ad hoc posse requiritur delectatio victrix superna, quam Petrus non habet.

Ecce Hallucinationem alteram; dico ego, dum me actu non præcipito, æque est potentia mea, ad actualem præ-

præcipationem limitata, sicut potentia Petri in negatione actuali est, limitata ad confitendum, confundunt enim semper factualem potentiam cum mera potentia, de qua sermo est.

Hæc est Oeconomia operationum humanarum, ut in occurſu duorum bonorum ab intellectu cognitorum voluntas humana se ad illud amplectendum & eligendum determinet, quod magis delectat, hoc est, in quo majorem bonitatem intellectus apprehendit & apprehensam voluntati proposuit, quam propositam sequitur major delectatio, quæ major delectatio causa est, ut voluntas se infallibiliter ad illud majus bonum cognitum amplectendum sese determinet. Velut œconomia operationum humanarum reposcit, ut voluntas illud objectum infallibiliter amet, quod intellectus, ut bonum, cognoscit, & ut tale ei proponit; Ex adverso vero solum illud fugiat, quod intellectus, ut malum, apprehendit, & ei ut tale proponit. Hæc Oeconomia operationum humanarum adeo certa est: ut de ea dubitare non liceat, alias enim non haberemus certam regulam, juxta quam potentiæ nostræ agerent, & esset perpetua confusio ac disordo in agendo, qui repugnat sapientissimo & providissimo conditori. Deinde, cum hæc opinio nostra continua firmetur experientia, res si aliter se haberent, ac experimur, ergo continuo falleremur, & deciperemur, quod rursus sapientissimo & providissimo disconveniret conditori, & gubernatori totius.

Dixi, quod infallibiliter voluntas nostra amplectatur bonum, & fugiat malum, & quod infallibiliter se deter-

minet ad eligendum majus, & liquendum minus bonum; Licet enim bonum in communi, ut Philosophi & Theologi inquirunt, necessario amemus, & malum in communi necessario fugiamus; Et pariter, quod necessario eligat voluntas bonum in communi majus, & linquat minus bonum in communi; Res tamen quoad bonum particulare aliter se habet; ut enim bonum in particulari necessario amemus, requiritur, ut intellectus hoc particulare bonum in tota latitudine sua apprehendat, ut bonum; et malum in tota circumferentia sua cognoscat, ut malum, & voluntati ita proponat: hinc enim Beati et Angeli Deum necessario amant, & peccatum necessario fugiunt, & detestantur, quia Deum in tota latitudine bonitatis suæ cognoscit intellectus, & proponit voluntati, & quia peccatum in tota latitudine mali sui comprehendunt, & voluntati proponunt. Cum autem in via intellectus noster nullum bonum particulare in tota latitudine bonitatis suæ, sicut nec ullum malum in latitudine mali sui deprehendit, & voluntati proponit, sed semper in bono particulari, aliquid mali saltem apparentis apprehendit, & in malo particulari saltem aliquid boni saltem apparentis apprehendit, hinc non necessario ad bonum amplectendum, nec ad malum fugiendum sese determinabit voluntas. Alias nulla daretur actio libera voluntatis malum fugientis, aut bonum amplectentis, sed tam verum esset, quod necessario amaret bonum & fugeret malum, quam verum est, quod nonnisi solum bonum saltem apparens amare, & solum malum saltem apparens fugere potest.

Infalibiliter tamen amabit id, quod intellectus ut bonum cognoscit & proponit, & infalibiliter fugiet id, quod

ia-

intellectus ut malum cognoscit, & ut tale proponit; Idem dicendum de electione, quod voluntas infallibiliter amplectitur majus bonum cognitum, & propositum; & infallibiliter linquit id, quod minus bonum est cognitum atque propositum. Hæc autem infallibilitas libertatem non tollit, sola enim necessitas opponitur libertati, quæ, ut diximus, in via non datur, quia in via nullum bonum in tota latitudine boni, et nullum malum in tota latitudine mali apprehenditur, ergo nec proponi potest. Sequitur ergo, quod, si voluntas bonum particulare infallibiliter amat, aut majus infallibiliter eligit, non tollatur potentia ad oppositum. sed solum tollatur potentia ad conjungendum actum oppositum cum actu infallibiliter futuro. His principiis ex Philosophia præsuppositis, facile deprehendes, vir summe colende, quod, dum ego sto ad fenestram, potentia me præcipitandi sit limitata: nunquam enim me præcipitabo, quousque in non præcipitatione cognoscam majus bonum, quam in præcipitatione, et possum dicere, infallibiliter me præcipitaturus non sum, licet maneat potentia me præcipitandi, quia infallibilitas, cujus causa est cognitio, & propositio majoris boni, potentiam & libertatem me præcipitandi non destruit; Eveniat autem casus, quod instans periculum mortis immineat, ut ego in præcipitatione vitam servandam ceu majus bonum cognoscam, & voluntati proponam infallibiliter, si hæc cognitio & propositio facta fuerit, me præcipitabo, sed pariter nemo dicet, quod, dum actu me præcipito, ad vitam servandam non habuerim potentiam & libertatem, me non præcipitandi, & potius instantem mortem, quam præcipitationem eligendi, sed nunquam non præcipitationem electurus sum, nisi intellectus in non præcipitatione majus bo-

num, quam in præcipatione cognoverit & voluntati proposuerit. Hæc omnia in homine sano & imperturbato esse certissima, nemo ambiget.

Nunc ab hoc ad prius exemplum revertamur : Verum est, Petrus cum actu negaret Magistrum suum, actu non habuit potentiam simul huic actui negationis jungendi actum confessionis, habuit tamen potentiam licet limitatam illum confitendi, dum actu negaret ; nam vita servanda ceu majus bonum apparens ab intellectu Petri cognitum & voluntati propositum solum infallibiliter amorem hujus boni post se traxit, minime autem necessario, quia in illo bono apparente vitæ servandæ majori non eluxit bonitas in tota latitudine sua, ita ut in bono opposito Magistri sui confitendi non eluceret bonitas illi bono apparenti opposita. Eo ipso autem, quod supponamus, Petrum non omni gratia destitutum, ergo ejus intellectus saltem potuisset, si voluisset bonum verum in Magistro suo cognoscere, & cognitam voluntati proponere, cui voluntati quoque gratia sufficientem inspirasset charitatem, ut potuisset amare si voluisset, infallibiliter ergo & non necessario Petrus erat negaturus Magistrum suum, quousque ab ignorantiae tenebris & a pravarum cupiditatum concupiscentiis seductus in vita servanda cognovit majus bonum, infallibilitas autem, eo ipso, quod sufficientem habuerit gratiam, potentiam & libertatem amandi & confitendi Magistrum non destruxit.

Inquient & repetent : Petrus non habuit potentiam confitendi Magistrum, quia ad hoc requiratur gratia victrix quam non habuit ; Ecce Hallucinationem digito monstra-

stratam, ergo non habuit potentiam, ut actu confiteatur Magistrum, quod & nos dicimus, sicuti stans ad fenestram & me non præcipitans, non habeo potentiam ad actu me præcipitandum, quia hæc potentia me actu præcipitandi dependet a cognitione majoris boni, in ipsa actuali præcipitatione deprehensi, & voluntati propositi, quousque hæc cognitio & propositio in homine sani judicii non præcesserit; manet quidem potentia quod possim sed nunquam aderit voluntas, ut actu velim; sic in Petro quousque in vita servanda cognoscet majorem bonitatem, poterit quidem vi gratiæ sufficientis confiteri Magistrum, sed actu non volet neque faciet, nisi major bonitas in confessione eluceat, ad quam actualem voluntatem requiritur gratia victrix non autem ad potentiam. Actualis potentia requirit in voluntate actualem dispositionem, ut ad actum jam velit egredi, ad hanc potentiam actualem se præcipitandi requiritur cognitio majoris bonitatis in præcipitatione, quæ quousque non adest, nunquam se præcipitabit, licet habeat potentiam se præcipitandi; Ita ad actualem potentiam confitendi Magistrum requiritur actualis dispositio, ut jam velit ad confessionem egredi, & ad hanc requiritur cognitio majoris boni in Magistri confessione, ad quam requiritur gratia victrix, intellectus tenebras vitæ servandæ majus bonum judicantis dissipans, & concupiscentiam adversam ad delectationem terrenam vitæ servandæ per delectationem & charitatem supernam vincens.

Hæc inquam gratia victrix requiritur ad actum non ad potentiam. Recte dicit homo sani judicii, e fenestra præcipitare me non possum, & recte ego infero, ergo in-

fallibiliter se non præcipitabit, sed inde, quod sine causa præcipitare se non possit & infallibiliter se præcipitaturus non sit, inferre non licet, ergo non habet potentiam se præcipitandi, habet, sed nunquam se præcipitabit; Ita Petrus licet ob amorem vitæ servandæ, quousque in ea majus bonum apparens cognoscit, nunquam est Magistrum confessurus, & infallibiliter negabit eum, non tamen inferre licet, ergo non habet potentiam eum confitendi, habet enim gratiam sufficientem, quæ dat posse, scilicet & intellectui & voluntati vires supernas ad posse cognoscere & amare sufficientes, licet non sunt sufficientes ad actu cognoscendum & amandum, quod est extra statum quæstionis, quia chymæricum est prætendere, quod simul possit actum confessionis (ad quem solum requiritur gratia victrix) actui negationis conjungere, quod tamen adversarii a nobis reposcunt.

Nunc vir apprime colende etiam gratiæ victricis opus expendamus, & an sub hac gratia efficaci & quidem per se efficaci liberum intereat arbitrium, videamus.

Petrus ergo quem dominus respexerat, exivit & flevit amare, & utique suum confessus est Magistrum lachrymis suis, sed unde hæc immutatio? sane non aliunde quam quod intellectus ejus superna gratia collustratus in Magistro suo negato majorem et veriolem deprehenderit bonitatem, quam in vita servanda, quæ ad negandum eum impulit & quod hæc majori & veriori bonitate voluntati proposita in ea major & latior per gratiam charitatem inspirantem excitata fuerit delectatio superna, quæ adversam vitæ servandæ cupiditatem devicit & ad amandum &
con-

confitendum Magistrum voluntatem determinavit. Hæc capto facilia puto, quid Augustinus per delectationem victricem potentem & efficacem in simili actu conversionis aut quoque altero actu salutari velit. Potentiæ enim naturales indigent illustratione superna & charitate divina, quas nec intellectus nec voluntas in anima producere possunt, quia sphaeram potentiarum naturalium excedunt. Non sumus nos ejusdem cum primo Parente conditionis, ut hac in gratia collustrante intellectum & delectante voluntatem finis conditi, & quod in nostra sit potestate, an ea uti, & per eam actus salutares elicere velimus sed cum ea per peccatum exciderimus, & potentiæ nostræ sint infirmatæ non modo egemus adjutorio, sine quo actus salutares elicere nequaquam possumus, sed egemus quoque adjutorio, quo infirmæ potentiæ nostræ sanentur & adjuvantur, ut velimus & perficiamus actus salutares. Egemus ergo adjutorio ex se efficaci, potenti & victrici, quod in nobis operetur & posse & velle.

Verum anne sub hac potenti efficaci & victrici gratia nostra voluntatis interit libertas? minime; nam eousque manet libera nostra voluntas, quousque manet potentia ad oppositum, sed etiam stante hac potenti efficaci & victrici gratia manet libertas & potentia ad oppositum; sic in Petro per collustrationem supernam majorem bonitatem in confessione Magistri, quam in negatione ad vitam servandam cognoscente, & delectatione superna majoris hujus boni voluntate ejus commota, imo stante actuali ipsa voluntatis determinatione ad Magistrum amandum & confitendum, remanet adhuc potentia ad oppositum; sicut enim stante actuali determinatione voluntatis ad præcipitandum se è fe-

fenestra, manet adhuc potentia & libertas se non præcipi-
tandi, ita stante actuali determinatione voluntatis ad con-
fitendum & amandum Magistrum, manet potentia ad non
confitendum & amandum; Nam non necessario sed tan-
tum infallibiliter se homo præcipitat e fenestra, quia ma-
jorem bonitatem in præcipitatione quam in non præci-
pitatione cognoscit, & bonum in præcipitatione cog-
nitum & propositum magis voluntatem delectat quam
bonum oppositum in non præcipitatione cognitum; Ita &
majus bonum supernum cognitum in confessione quam in
negatione & illud majus bonum magis voluntatem delec-
tans non necessario sed infallibiliter voluntatem movet &
determinat, nam necessitas nulla voluntatem adstringit,
quousque bonum cognitum in tota latitudine bonitatis
sue cognoscitur, & in ipso bono amplectendo difficultas
aliqua, & in bono opposito, licet apparenti, adhuc spe-
cies quædam bonitatis concipi & cognosci potest. Talem
difficultatem in Magistri confessione, talis bonitatis spe-
ciem saltem apparentem in vita servanda Petri intellectus
concipere adhuc potest stante actuali delectatione terrena
majori, ergo non necessitatur voluntas ad Magistri con-
fessionem stante victrici potenti & efficaciter determinan-
te gratia; Infallibiliter tamen sequetur determinatio, hæc
enim eousque infallibiliter sequetur, quousque infallibili-
ter major bonitas in confessione Magistri delectabit, sed
hac stante victrici gratia infallibiliter major bonitas in Ma-
gistri confessione cognita magis delectabit, ergo & infalli-
biliter stabit determinatio; sicut enim infallibiliter in ho-
mine sani judicii absque interitu potentia & libertatis se
non præcipitandi sequetur determinatio ad præcipitandum
se, quousque in præcipitatione delectabit major bonitas,
quam

quam in non præcipatione, ita & in homine divinitus moto sequetur infallibiliter determinatio ad amplectendum majus bonum quousque magis delectabit, absque interitu potentiæ ad oppositum, quia oppositum adhuc potest delectare, licet actu magis non delectet, quia hæc actualis delectatio major non ad potentiam sed ad actum requiritur, quia alias nulla daretur actualis determinatio libera.

In hoc posset in quorundam sententia oriri difficultas, quia in naturalibus voluntas a bono naturali tantum movetur moraliter & voluntas non efficaciter determinatur a bono delectante, sed seipsam determinat. In supernaturalibus vero, ut isti volunt, bonitas actu & physice delectat, & voluntatem determinat; sed neque per hoc imminuitur potentia aut libertas; nam propterea manet eadem agendi & operationum Oeconomia, licet mutetur agendi virtus. In naturalibus habet voluntas agendi & se determinandi facultatem & vires a natura five conditore naturæ, sed non in supernaturalibus. Est autem unum & idem, an voluntas has vires habeat ex se, an a Dei gratia accipiat; Idem enim est, undenam voluntas accipiat vires ad agendum, dummodo dum agit, ipsæ potentiæ maneant in suo agendi modo, & ipsæ vires non interimant agendi virtutem oppositi. Sed sic est, nam neque illustratio gratiæ mentem humanam in via ita illuminat, ut bonum supernaturale cognoscat in omni latitudine bonitatis supernaturalis, quæ cognitio soli Patriæ reservata & propria est, neque bonum supernaturale cognitum ita delectat voluntatem, ut nulla sese imisceat aut difficultas aut adversi boni delectabilitas, ut rursus experientia adeo cer-

D

tum

tum iudico, ut Naturæ & gratiæ authorem decipere nos velle concluderem, si res aliter se habere possit ac experimur. Hoc tamen sponte cedam : quod gratia divina voluntatem meam prædeterminans ad amandum bonum supernaturale quoad effectum voluntatis determinatæ, sive ad ipsum voluntatis meæ amorem excitatum sit infallibilior : ac quilibet effectus naturalis voluntatis per delectationem motæ & determinatæ ; quia gratia victrix tenebras intellectus adeo potentes dissipat, ac voluntatem ab adversis cupiditatibus tam secure liberat, ut, quousque intellectus per gratiam victricem illuminatus boni supernaturalis veritatem majorem cognoverit, & gratia victrix voluntatem casto & Sancto amore delectaverit, nequaquam, ut in cognitione & delectatione boni naturalis evenire potest, a semel per gratiam efficacem facta cognitione & delectatione potenti subsecuta a bono naturali turbari, & ad bonum naturale in actuali executione actus supernaturalis deflecti possit. Et hæc est Magni Augustini doctrina, quod per gratiam potentem potentiæ animæ nostræ magis liberentur, hoc est, ut bonum supernaturale clarius cognoscant, & a clarius cognito fortius delectentur, quia adversæ cupiditates vincuntur, & victis illis liberiores sunt potentiæ, ut ad illud infallibiliter determinari possint, quod majus bonum cognoscitur & quod magis delectat.

Inquient Adversarii : Eo ipso quod voluntas Petri per delectationem victricem determinatur ad amandum & confitendum Magistrum, libera non est amplius ad negandum eum. Sed jam supra hanc illationem satis diluimus, reponentes : quod non necessario sed tantum infallibiliter
de-

determinet delectatio cœlestis boni supernaturalis ceu majoris cogniti & magis delectantis, non necessario, quia hæc necessitas nonnisi in bono in communi locum habet, bonitas autem particularis nonnisi in Patria, ubi bonum supernaturale in tota sua latitudine bonitatis cognosci potest, quæ in via non datur, voluntatem ad amandum necessitare potest.

Inquient : Bonitatis supernaturalis delectatio determinat voluntatem : ergo & necessitat ; sed hæc conclusio non tenet ; nam etiam ipsa voluntas sese determinat ad majorem delectationem boni terreni , & tamen necessitata dici non potest , alias nulla daretur actio & electio libera boni majoris ; bene tamen sequitur , quod infallibiliter secutura sit ad bonum majus cognitum magisque delectans determinatio voluntatis , sed infallibilitas & necessitas non sunt idem , nisi extra Philosophiæ terminos argumentari voluerimus.

Inquient : Delectationi victrici , potenti , & efficaci nostra non potest resistere voluntas , ergo liberum interit arbitrium.

Ecce solennissimam Vir optime Hallucinationem, quæ tantos jamiam deterruit viros, eo quod non æqua Philosophiæ bilance objectionem hanc expenderint. Resistere, inquiunt, voluntas nostra determinata non potest ; falsa est hæc illatio ; Resistere, deberent dicere, voluntas determinata non volet , & sic loquentur juxta principia explicata veritatem ; utique voluntas a delectatione victrici mota resistere tam parum volet , quam parum ego

me e fenestra præcipitabo, quousque major bonitas cognita magisque delectans in actione, ad quam amplectendam determinor, perdurabit; sed anne propterea, quia ad oppositum actum me nunquam (stante hac bonitate majori me vel physice, ut in bono supernaturali, vel moraliter, ut in bono naturali evenire contendunt, determinante) determinabo vel determinabor, mea ad oppositum amplectendum interibit potentia vel libertas? Absit, quia alias nulla daretur in Oeconomia naturali vel supernaturali libera humanæ voluntatis actio; Sed ex dictis satis constare autumo, quod quidem stante determinante delectatione majori non detur potentia ad actualem volitionem actus oppositi, quæ conjunctio esset Leo-Lepus, sed quod tamen maneat potentia voluntatis sese determinandi ad oppositum, sicut dixi quod maneat potentia me præcipitandi e fenestra, licet, quousque sani judicii ero, me nunquam præcipitabo; præcipitabo me tamen, quando major meam voluntatem delectatio determinans in præcipitatione exurget, manente interim salva libertate & potentia me non præcipitandi.

Distinguunt igitur Domini adversarii nostri conceptus istos, a quorum confusione tota conflatur difficultas: Nunquam Petrus per gratiam victricem illuminatus & delectatus suum negabit Magistrum. Cum quo conceptu stat potentia negandi sed nunquam nisi mutato objecto, ad actum, egressura, distinguunt, inquam, ab illo conceptu: Nunquam Petrus poterit negare Magistrum stante victrici delectatione, quod necessitatem, quæ in via locum non habet, præsupponit, & propterea nonnisi verbis, nunquam

quam autem ex Principiis Philosophiæ aut Theologiæ Augustinianæ inferri poterit.

Clarius ob oculos ponam Hallucinationem Adversariorum nostrorum : Certum est, stante cognita proposita & voluntatem magis delectante bonitate in non præcipitatione nunquam me præcipitabo e fenestra, nemo propterea dicet, quod, dum me nunquam præcipitaturus sum e fenestra, potentiam me præcipitandi non habeam. Hanc positionem esse certissimam, nemo inficias ibit. Nunc huic assimilemus alteram : stante cognita, proposita & voluntatem magis delectante Bonitate superna in confessione Magistri Petrus nunquam negaturus est Magistrum; puto, hanc positionem & ipsi adversarii nobis nequaquam respectu gratiæ victricis & per se efficacis impugnare aut in dubium vocare nunquam cogitabunt, quia ob hanc certitudinem & infallibilitatem, nos libertatis destructores infamant: ergo dum Petrus nunquam negabit Magistrum suum, negare non potest? aut negetur conclusio nobiscum, aut fateantur adversarii, quod dum sani iudicii sum, & me nulla impellit ratio major & urgentior, me præcipitare non possim e fenestra. Videant ergo, aliud esse me nunquam præcipitabo, & aliud, nunquam præcipitare me possum.

Ex his principiis facile Hallucinationes P. Carpani extricabis Vir plurimum Venerande, nam quæ multis verborum involucris scholastica Methodo involvit, ad sequentia pauca possunt reduci verba & æque paucis difflari responsis.

Imo Inquit, voluntas per delectationem relative superiorem alligatur infallibiliter & inevitabiliter uni extremo scilicet confessioni per delectationem supernam majorem, vel negationi per delectationem majorem terrenam; sed infert: voluntas alligata inevitabiliter & infallibiliter uni extremo, non habet potentiam sese determinandi vel adhærendi alteri extremo posito, ergo per delectationem superiorem tollitur potentia atque libertas.

Quod stante delectatione majori infallibiliter vel sequatur confessio vel negatio, lubentes cedimus, quousque enim voluntatem delectat major bonitas cognita, infallibiliter hoc est ex ordine naturæ & Operationum humanarum Oeconomia sequetur voluntatis determinatio ad amplectendum bonum majus cognitum. Quod autem ex hac infallibili determinatione ad unum pereat in voluntate potentia ad oppositum, falsum est, quia non infallibilitas sed necessitas impedit potentiam sese determinandi ad oppositum, ut satis explicavimus; impedit equidem, ut stante actuali delectatione majori non se determinet simul ad actum oppositum, quod chimericum esset, sed non impedit, ut non habeat potentiam sese determinandi ad actum oppositum, sic stante delectatione majori in non præcipatione infallibiliter me non præcipitabo, sed inde non sequitur, quod non habeam potentiam me præcipitandi, sic ergo deberet P. Carpanus argumentari: voluntas alligata uni extremo non se determinabit ad actum oppositum, non autem non poterit se determinare ad alterum extremum, vel non habet potentiam sese determinandi. Potentia enim non tollitur, nisi per necessitatem, quæ per delectationem majorem non infertur. Quod autem P. Carpan-

panus dicat, inevitabiliter vel insuperabiliter voluntatem determinari per delectationem majorem ad unum extremum, gratis hoc dicit. Addit quidem rationem inquiring, delectationem relative superiorem caelestem nobis esse indeliberatam & prorsus independentem a nostro libitu, sed in hoc suam prodit inscitiam, & quod S. Augustini doctrinam non penetret: utique gratia non pendet a nostro libitu, alias nos essemus Authores gratiae, quod & in Pelagianis & semi-Pelagianis damnat Ecclesia, & ipsa refragatur ratio, quod homo ex naturali virtute posset esse causa actus supernaturalis, qualis est gratia; gratia ergo excitans est indeliberata non pendens a libitu nostro, sed gratia ut fiat efficax, de qua hic proprie sermo est, requirit deliberationem voluntatis nostrae, voluntas enim nostra; non ut statera mortua a gratiae pondere deprimitur ut Jansenius voluit, sed est potentia vitalis & seipsam movens; Intellectus igitur indeliberate & sine suo praecedenti libitu illustratus cognoscit Bonitatem in objecto, sed ut cognoscat in supernaturali majorem, in naturali vero minorem, ad hoc jam requiritur secundum Oeconomiam operationum humanarum deliberatio; cognita ab intellectu bonitas major magis voluntatem delectat, etiam hic ex parte voluntatis adest quaedam electio, cum ex parte voluntatis secundam Oeconomiam operationum humanarum ad objectum magis delectans naturaliter, non necessario in actibus particularibus, ut satis explicavimus, sequatur ferventior voluntatis motus, fit determinatio ipsius ad objectum magis delectans amplectendum.

Potest ergo & vinci & impediri & evitari gratiae effectus a voluntate, imo & actu potest (ex supposito, quod

quod in objecto naturali cognosceret & proponeret intellectus maiorem bonitatem) sed nunquam vincetur aut superabitur aut evitabitur, quousque maiorem bonitatem deprehendet intellectus in bono supernaturali.

Certe si ex eo sequeretur insuperabilitas & inevitabilitas, quia voluntas indeliberata & sine libitu suo a bono aliquo delectatur, ergo si homo iustus & pius indeliberate & sine libitu suo in occasione imprævisa ab aliquo objecto delectabili tentatur & in peccatum pertrahitur, posset se excusare: quod in peccando perdiderit libertatem indifferentiæ. Quid monstri in Theologia hæc esset explicatio? falsum ergo est, quod indeliberata & absque libitu suo voluntatem delectans bonitas sive naturalis sive supernaturalis inducat inevitabilitatem vel insuperabilitatem.

2do Inquit P. Carpanus: per delectationem relative superiorem antecedens infertur necessitas, quæ destruit libertatem, nam 1mo insuperabiliter voluntatem determinat ad id, quod magis delectat, ergo necessitas voluntatem ad amplectendum hoc extremum magis delectans. 2do delectatio est causa, cur se determinet voluntas, non autem voluntas est causa, cur bonitatem magis delectantem amplectatur. 3^{io} voluntas determinationem ad hunc actum cavere non potest. 4to Necessitas non est consequens ad determinationem voluntatis ad hunc actum, sed illam antecedit, quia delectatio est causa, cur voluntas sese determinet ad hunc actum.

Ecce

Ecce quam falso supposito laborent Adversariorum Argumenta. In prima probatione supponit, quod delectatio insuperabiliter determinet voluntatem, quod tamen falsum est. Aliud enim est, voluntas non superabit, aliud est, non potest superare delectationem majorem. Non superabit, quousque in objecto hoc individuo major, in opposito vero minor cognoscetur bonitas, & major cognita magis, minor vero minus delectabit; potest tamen adhuc superare, quia bonitas major non necessitat, quæ necessitas non infertur potentiæ, nisi in objecto tota & omnimoda eluceat bonitas.

Secunda probatio rursus falso laborat supposito. Uti- que bonitas major cognita est causa, cur voluntas se determinat, sed prius probent adversarii, quod bonitas major sit causa necessaria, cur se voluntas determinat. Inquit Carpanus, voluntas resistere non potest, ergo necessario se determinat. Ecce novum falsum suppositum; voluntas, deberet dicere, non resistet bonitati magis cognitæ magisque delectanti; hoc enim reposcit Oeconomia operationum humanarum; sed falsum est, quod resistere non possit: sic sæpe diximus, me non præcipitabo e fenestra, propterea tamen non sequitur, ergo me præcipitare non possum.

Sic & in alio veritatem videamus exemplo. Homo iudicii in naufragio constitutus fani & maiorem in vita servanda quam in mercibus projiciendis cognoscens bonitatem, certo & infallibiliter projiciet merces, sed minime necessario. Est ergo major delectatio causa, cur præcipitet merces. Quis autem cum P. Carpano dicet, projectio mer-

E

cium

cium est causa, cur sit illa delectatio major in vita servanda? deberet ergo prius probare, quod delectatio superior necessitet, deinde posset inferre: delectatio inducit necessitatem antecedentem.

Probatio quoque tertia antiquo laborat supposito: voluntas, inquit, a delectatione superiori tracta vel mota determinationem ad actum cavere non potest, rationem addit, quia est independens a voluntate, & fit sine libitu ipsius; Ecce quomodo confundat gratiam excitantem cum efficaci; independens & absque libitu nostro est boni supernaturalis obviatio & illustratio intellectus: sed ipsa cognitio, ipsaque discretio inter bonitatem majorem supernaturalem & minorem naturalem, & eam in voluntate consequens delectatio passiva pendet a potentiis nostris; quousque ergo major bonitas in objecto supernaturali cognita magis delectat, voluntas determinationem ad oppositum cavebit; sed falsum est, quod potentiam non habeat determinandi se ad oppositum, quia hæc potentia nonnisi a necessitate prioris interimitur.

Et sic patet, in quo claudicet probatio quarta: supponit enim, sed falso, quod delectatio major necessitet voluntatem, hinc dicit, quod actum antecedit, non autem sequatur. Certissimum est, quod, cum voluntas juxta Oeconomiam naturalem sese determinaverit libere ad amplectendum bonum magis delectans, non simul possit sese determinare ad actum oppositum, & sic actus determinationis est causa necessaria, quod voluntas se actu non determinarit ad actum oppositum. Sed falsum est, quod delectatio victrix vel superior necessario ad actum hunc
in-

individuum necessitet; quia hæc necessitas nonnisi ex ob-
jecto in tota latitudine bonitas cognito infertur.

Tertio inquit Carpanus: Actus, ad quem voluntas
a delectatione superiori mota sese determinat, impediri
non potest a voluntate, ergo voluntas non habet poten-
tiam ad oppositum. Addit rationem: Delectatio cœle-
stis superior antevertit omnem actum creaturæ, ergo im-
pediri non potest.

Ecce Vir apprime colende! sic semper redit anti-
quum adversarii falsum suppositum. Certum est, quod
voluntas a bonitate majori delectata non sit impeditura
actum vel determinationem, sicut certum est, quod in
vita servanda majorem cognoscens bonitatem, me nun-
quam sim præcipitaturus ex alto, sed certum quoque est,
quod licet non impediat voluntas mea determinationem
meam, stante delectatione superiori adhuc possit impe-
dire, sicut adhuc possum me præcipitare, licet me nun-
quam præcipitaturus sim. Non ergo licet argumentari,
ut P. Carpanus argumentatur: quod infallibiliter sequitur,
illud impedire non potest voluntas, sed sic deberet infer-
re: stante delectatione superiori infallibiliter voluntas sese
determinabit ad prosequendum id, quod magis delectat,
ergo non impediet determinationis actum, non autem,
ergo non potest impedire: Impotentia enim impediendi
præsupponit necessitatem ad actum, quem impedire non
potest.

Ratio Patris Carpani adjecta satis explosa est, fun-
dat quidem illam in axiomate, ut ait, tam claro, ac est illud,

quodlibet est vel non est, scilicet : quod ex inimpedibili sequitur, per necessariam consequentiam inimpedibile est. Linquo claritatem axiomatis lumine naturæ esse notam, & admitto, sicque contra Adversarium argumentor : Inimpedibile est, quod voluntas nonnisi bonum amplectatur, & nonnisi malum fugiat, ergo voluntas inimpedibiliter quodlibet bonum amat & quodlibet malum fugit. Anne subscribet huic conclusioni P. Carpanus? fane minime. Quare ergo nos subscribamus : Inimpedibile est, quod voluntas sese determinat ad id, quod magis delectat ; ergo impedibiliter voluntas se determinabit ad id, quod vel bonum terrenum vel bonum cæleste magis delectabit.

Inquiet P. Carpanus, quod non est in mea potestate velut gratia, illud impedire non possum. Ostendat quæso P. Carpanus, quænam gratia supernaturalis a mea dependeat potestate aut libitu? Deinde si homo ex improvviso bonitati naturali obvius ea delectatur peccaminose, ergo quia aspectus collocutio & delectatio subsequens est improvisa, impedibilis non est? indenam consensus erit quoque inimpedibilis? fane minime. Quare ergo gratia excitans subito & indeliberate intellectum illuminans sit absolute inimpedibilis, & quare voluntatis determinatio sit inimpedibilis?

Quinto ait P. Carpanus. Gratia consistenti in delectatione relative superiori humana nec resistere nec dissentire potest, hoc adversatur scripturæ & conciliis. Ecce quomodo falso semel innixus supposito falsas inferat conclusiones : Certum est, atque doctrinæ S. Patris incon-

cus-

cussæ argumentum : Delectationi relative superiori humana voluntas nunquam dissentiet nunquam resistet , sed qualis illatio : Ergo nunquam dissentire nunquam resistere potest ? Homo sani iudicii nunquam se præcipitabit ex alto , ergo nunquam præcipitare se potest ? Quis Philosophorum ita consequetur ? Aliud est , posse resistere , aliud vero , restitutam esse voluntatem. Stante delectatione victrici superiori dicimus : voluntas nunquam dissentiet , nunquam resistet : ergo non potest resistere ? utique ergo non potest simul con- & dissentire , ergo non potest simul inhærere & resistere , hæc enim essent contradictoria , quæ simul stare non possunt , ut autem Adversarii ostendant , stante consensu & inhæsiōe non dari in voluntate potentiam dissentiendi & resistendi , deberent prius ostendere delectationem superiorem necessitare voluntatem ad assensum & inhæsiōem , quod in æternum non poterunt , nisi velint admittere , nullam dari in creaturis rationalibus actionem liberam.

Sexto ait P. Carpanus : sententiam nostram a locutionibus Patrum & præcipue Augustini longe recedere. Alios SS. Patres hanc de gratia doctrinam non adeo ac Augustinum discussisse sponte cedimus , sed propterea ab Augustini doctrina non recedunt , nisi quod velint , gratiam libertatem non interimere , quod & nos cum Augustino adfirmamus. Ad authoritatem nobis objectam responsum aliud non ferimus , quam quod Adversarii sese ipsos cum Augustini doctrina jugulent , alii enim contendunt , Augustinum esse libertatis interemptorem , quia scilicet nostram induxit doctrinam. Alii vero volunt , Augustinum nostram non docuisse sententiam , sed illi , quam

ipsi docent adhærere. P. Molina dicit si Augustinus Molinistica didicisset principia, facile omnes gratiæ profligasset hostes. Loquantur ergo de Augustino quidquid velint, nos dicimus qui nobis objicit Augustinum, Augustini nec ullum contra Pelagianos librum legisse, plenus enim voluminibus & non modo paginis, quod nos docemus, ipse nos docuit.

Septimo subvertere tentat Carpanus doctrinam nostram, quia, ut inquit, fundamento caret; quod enim fundamentum nostræ substruimus doctrinæ in statu naturæ lapsæ, illud quoque pro statu naturæ integræ militat, velut autem in statu integro non erat gratia victrix necessaria, ita neque in statu naturæ lapsæ.

Sed Hallucinatur Vir optimus: utique etiam in statu naturæ integræ determinatio voluntatis Angeli stanti erat gratiæ opus, sed non gratiæ sanantis non gratiæ victricis, sed nos gratia per peccatum exuti in intellectu ignorantia in voluntate vero concupiscentiæ contra eam rebellis vulnere saucii, egemus gratia Reparatoris, gratia sanante, gratia pellente ignorantia tenebras & concupiscentiæ rebelles motus vincente. Debebant ergo Angeli stantes gratiam conditori, ejusque usum liberrimum, sed nos in statu naturæ lapsæ debemus gratiam reparatori, liberi arbitrii saucii sanitatem & potentiæ infirmatarum adiutorium forte & efficax non modo, ut in statu naturæ lapsæ tribuens posse, sed & velle atque perficere.

Conatur equidem P. Carpanus alterum, quod sancti Patris conficit Authoritas, nobis eripere fundamentum;
sed

sed diximus & iterum dicimus, aut nimis injuriosi sunt Augustino ceteri Molinistæ contendentes cum Cardinali Sadoletto (ex cujus biberunt fonte Augustini calumniatores) quod Augustinus libertatem per suam doctrinam interimat, si Augustinus, ut Carpanus evincere molitur, nobis adversatur, & adversæ patrocinetur scholæ; Aut Carpanus nec paginam Augustini de gratia scribentis pervolvit, quia non modo contra nos, sed & contra suos nos vellicantes scribit Molinæ sectatores, quod Augustinus nostram ignoraverit Augustinianæ doctrinæ explicationem.

Risum movet ejus argumenti ratio: Nostra, inquit, Sententia adversatur Doctrinæ Augustini, quia Augustinus est vindex libertatis, quam abhorremus, quam propulsumus delectatione nostra relative superiori. Egregie pugnatum: Martinonus; Maldonatus, Annatus & centum alii Carpani focii inquirunt: Augustinus per suam de gratia doctrinam libertatem interimit, ergo, deberet inferre, vos cum Augustino idem dicitis, non autem, ergo vos ab Augustino abluditis. Vel ergo suos mendacii facit reos Carpanus, qui dicunt Augustinum voluntati fatalem injicere necessitatem, vel Augustinianæ ignarus doctrinæ, ex mutilatis S. Patris textibus Augustino affingit doctrinam, quam plenis paginis atque libris rejecit. Sed linquamus pugnam hanc Molinistis, & asseramus contra utrosque, quod Augustinus semper nostram docuerit sententiam, procul tamen, quod inde libertati nostræ vel minimum injecerit necessitatis vinculum.

Septimo ait P. Carpanus, in sententia delectationis relative superioris non datur gratia sufficiens, gratia enim
suf-

sufficiens debet tribuere vires ad salutariter operandum, sed delectatio superna relative minor non tribuit vires ad operandum salutariter, has enim sola tribuit superior, ergo in nostra sententia exulat gratia sufficiens.

Ecce antiquum falsum suppositum Carpani, vel potius continuam sententiarum & objectorum confusionem. Gratia sufficiens dedet tribuere voluntati vires, quibus possit salutariter operari, recte ait Carpanus, sed quare de possibilitate transilit ad operationem actualem? Verum est quod sola gratia victrix tribuat voluntati actuale velle & operari, verum quoque est, quod gratia sufficiens non tribuat actuale velle & actuale operari, sed ergone ad posse idem requiritur ac ad agere? absit, alias non daretur discrepantia inter gratiam sufficientem & efficacem.

Requiritur ergo ad actualem volitionem præter posse quoque & velle, posse dat gratia sufficiens, velle dat efficax. Posse, ut supra in longum & latum discussimus, manet in Petro, Magistrum suum negante, quia Bonitas vitæ servandæ non necessitavit voluntatem ad negandum, ergo mansit possibilitas ad confitendum; Possibilitas, inquam; ad hanc enim nil requiritur nisi lumen, quo cognoscere potuisset suum Magistrum, & delectatio hanc cognitionem subsequens; Nemo autem dicet, Petrum adeo fuisse gratia exutum, ut non habuisset, si voluisset, lumen, quo suum cognosceret Magistrum; Sed cum bonitatem servandæ vitæ Petri intellectus cognosceret majorem, hæc voluntati proposita vicit quidem lumen minus, minoremque delectationem, sed non sustulit, mansit ergo in Petro talis gratia, quæ dedit posse, sed delectatio terrena major tribuens
sua

fua causa velle, impedivit illius gratiæ minoris effectum ulterio-
riorem.

Rem declaremus in supra allato exemplo : homo in naufragio constitutus, licet vitæ servandæ ceu majoris boni ac mercium delectatione victus & motus, dum sese determinat ad merces projiciendas, retinet vires sese determinandi ad retentionem mercium, quia cognita bonitas major non extinguit cognitionem boni minoris, quæ tribuit ipsi posse retinere; sed hæc bonitas minor non tribuit actuale velle, quia hoc velle sola major bonitas cognita tribuit; habet ergo homo minori gratia donatus vires sufficientes ad posse, non autem habet vires ad actu operari, quia ad hoc requiritur virtus victrix & delectatio superior.

Discat Adversarius ex S. Augustini doctrina, quod Deus det uni gratiam minorem, cui resistit homo, alteri majorem, cui non resistit; gratia minor, cui resistit homo, est sufficiens, gratia, cui non resistit, est efficax. Gratia minor debet & suum habere effectum, si homo eum petulanter non impedit, Deus enim non frustra operatur; Effectus gratiæ minori correspondens est lumen, quo posset cognoscere, & Delectatio, qua posset amare, si vellet; cum autem Delectatio major boni terreni determinat voluntatem ad amplectendum bonum terrenum, & deferendum bonum supernum, manet quidem posse sed non sequitur velle & operari; quia tantum illa delectatio trahit suum velle & operari, quæ est major.

Recte ait P. Carpanus : gratia non potest tribuere majores vires ac habet, sed gratia sufficiens sive delectatio inferior non habet ad actum, habet tamen vires ad posse, ergo gratia sufficiens sive minor dat posse, non autem velle.

Instruamus ergo in debita forma P. Carpani argumentum : Gratia sufficiens debet tribuere vires non ad operandum, quod tribuit sola gratia efficax, sed solum ad posse operari ; sed delectatio inferior (de superiore enim dubium non superest) non tribuit vires ad operandum, tribuit tamen ad posse salutariter operari, ergo delectatio inferior est tantum sufficiens non efficax.

Ultimo demum Jansenii turpem labem nostræ adspersit sententiæ Carpanus, contendens quod sententia nostra a quinque famosis Jansenii erroribus non recedat.

Non a prima, quia in nostra sententia, si justis deest delectatio victrix & relative superior, ipsi non habent vires ad servanda præcepta, deest quoque illis gratia, qua fervent, quia sola victrix & superior delectatio est hæc gratia, quæ ipsis deesse potest.

Ecce quomodo ex uno fonte hæc fluunt omnia : si justis sua culpa ex gratia excidentibus tantum minor a Deo confertur gratia, & sua propria libertate & voluntate delectantur majori bonitate objecti terreni, desunt quidem ipsis vires, queis actu fervent præcepta, habent tamen vires, queis possint fervare, nam ad posse fervare sufficit gratia minor sive delectatio inferior. Ut autem actu ob-
fer-

servent, non quidem habent vires, sed possunt orare, ut accipiant, inquit S. Augustinus,

Sed ait Carpanus, etiam ad orationem requiritur gratia efficax & delectatio superior. Optime, sed Deus misericors, qui non tribuit gratiam efficacem ad actum unum, propterea non denegat eam ad alterum. Quod autem justis vel peccatoribus his det gratiam majorem aliis minorem, quod inquam his det majorem, soli divinæ tribuendum misericordiæ, quod autem det istis minorem soli hominum tribuendum est culpæ, quod enim homo delectetur magis in bono terreno, sua est culpa, quia ad bonum naturale amandum propria sua sufficit voluntas, quod autem delectetur magis in bono superno, divino largitoris munus est, quia ad superna non propria infirma sufficit voluntas atque libertas. Quod ergo vel justis vel peccatoribus desit gratia victrix, qua actu observent, non Deo sed sibi tribuant, si autem accipiant, Deo non sibi tribuant.

Ex quibus claret, quam inique P. Carpanus cum nostra agat sententia, inquiens, eam a secunda damnata Jansenii sententia non recedere, quæ affirmat: Interiori gratiæ in statu naturæ lapsæ nunquam resisti. Si delectatio relative est superior, ei nunquam resistitur ait P. Carpanus, quia insuperabiliter conjungitur, & a voluntate non impediri potest. Si est inferior, inquit, quod opus salutare non sequatur, non a voluntate pendet, sed ab impossibilitate, quia vires sufficientes non habet. Sed antiquam rursus itur in silvam: falsum enim est, quod in-

superabiliter cum delectatione relative superiori jungatur actus, & quod a voluntate impediri non posset.

Certum est, quod nunquam voluntas a relative superiori delectatione mota sit restituta, & quod nunquam sit determinationem impeditura, ut supra satis declaravimus, verum falsum est, quod voluntas insuperabiliter adhæreat; actui quidem insuperabiliter adhæret, si est semel determinata, sed potest, si vellet, non adhærere, quia non necessitatur, nunquam tamen stante delectatione superiori volet; Inferiori eo ipso resistit, quia ex propria voluntate & libertate hac neglecta bono terreno inhæret; quod autem ab impossibilitate & ob virium sufficientium carentiam impediatur opus salutare, modo quam falsum sit ostendimus, cum etiam stante delectatione superiori terrena, voluntati remanent vires, ut possit, si velit, quod autem non velit, propria culpa est, quia propria voluntate magis delectatur in terreno, quam in cœlesti bono.

Quarto P. Carpanus quoque quartæ Jansenii propositioni damnatæ nostram accenset sententiam, contendens delectationem relative superiorem excludere libertatem a necessitate, eoquod inducat necessitatem antecedentem, utpote trahentem insuperabiliter opus, quod magis delectat, & eoquod sit independens a libitu voluntatis, ita ut eam nec ponere nec impedire possit.

Sed & hanc Jansenii labem a nobis absterfimus, ostendentes, quod delectatio relative superior nostram minime voluntatem necessitet, sed tantum suavifortiter trahat; Bonitas enim magis delectans non necessario, sed,
quia

quia non in tota bonitatis latitudine cognita est, tantum infallibiliter trahit movetque. Reponit quidem P. Carpanus, quod etiam Beati infallibiliter ament, sed addere deberet, quod qui necessario amant, etiam infallibiliter amant, ideo autem necessario ament, quia bonum in tota latitudine amant.

Et ideo falsum est, quod insuperabiliter determinet delectatio relative superior voluntatem, ex eo enim, quod nunquam non sit electura oppositum, non sequitur, quod insuperabiliter sit determinata ad actum hunc individuum. Nec ideo necessitatur voluntas, quia independenter & absque libitu suo sit superne antecedenter mota, quia & ab objecto terreno independenter a suo libitu moveri potest: propterea tamen objecto improvise consentiens libere consentire dicenda est. Sic & falsum est, quod voluntas nec ponere nec impedire possit actum supernaturalem; voluntas enim non est potentia mortua sed vitalis, mota ergo delectatione superiori amplectitur bonum & gratiæ adjutorio ponit actum; Quousque autem hæc delectatio superior movet, non quidem impedit, posset tamen impedire, si vellet, sed nunquam volet.

Quid enim tollit potentiam amandi bonum terrenum superno oppositum? potentiam inquam, nam utique tollit potentiam jungendi duos actus oppositos, sed non tollit potentiam amandi, si vellet amare, ad hanc enim potentiam non requiritur, nisi possibilis cognitio boni apparentis & possibilis delectatio illius, quæ utraque non modo stare potest, sed & sæpe stat licet infirma & devicta a superiori & fortiori, ut enim tollatur hæc potentia, de-

bet in objecto supernaturali elucere omnis bonitas, & in bono apparenti omnis falsitas, quæ in via vix possibilia sunt.

Quinto ait P. Carpanus, sententiam nostram a quarta Jansenii positione non recedere; Eoquod ad initium fidei quoque requirat delectationem relative superiorem, sed huic voluntas humana resistere non potest, quia indeclinabiliter secum trahit actum salutarem, quomodo enim ait, fieri potest, ut voluntas sit proxime potens pro suo libitu resistere & operari oppositum, quamdiu est aliunde determinata ad unum determinatione insuperabili & inevitabili.

Hanc sæpe repetitam Adversarii Hallucinationem sæpe jam difflavimus; falsum est enim, quod indeclinabiliter tam quoad actum quam quoad potentiam delectatio relative superior determinet voluntatem ad actum salutarem, relinquit enim voluntati potentiam sese determinandi ad oppositum licet stante majori delectatione in æternum se non determinabit ad oppositum; stante enim delectatione majori in servanda vita in æternum me non præcipitabo ex alto, manente interim potentia ad me præcipitandum. Eoquod autem cognitio bonitatis supernæ majoris adhuc verior & clarior est in homine i gratia divina adjuto, sic & infallibilior est amplexus operis salutaris, quam non præcipitatio.

Cum ergo voluntas nostra per delectationem relative superiorem nec insuperabiliter nec inevitabiliter determinetur ad unum, insuperabilitas enim & inevitabilitas quo-

quoque potentiam ad oppositum exhaurit, quæ autem invia, eo quod bonum supernum non in tota latitudine suæ bonitatis cognoscatur, exhauriri non potest. Hinc facile colliget Adv. sarius, quod voluntas a delectatione relative superiori necessitatem non inferente, determinata ad unum maneat potens pro suo libitu resistere & operari oppositum, licet nunquam actu resistet, nec actu operabitur oppositum, quia alias deberet jungere duos actus oppositos, quod chymericum esset. Manet ergo potentia resistendi vel obtemperandi, & quia bonitas superna magis delectat, illi actu obtemperat, quia autem bonitas terrena minus delectat, actu non resistit, sed resistere posset si vellet, nunquam autem volet, quia actu volet id, quod magis delectat.

Ultimo demum arguit sententiam nostram P. Carpanus, quod non recedat a quinta propositione Jansenii damnata, adferente quod Christus non sit mortuus pro omnibus, nec pro omnibus omnino hominibus sanguinem fuderit. In nostra enim, inquit, sententia Christus non meruit omnibus gratiam interiorem sufficientem, qua redatur ipsis æternæ salutis consecutio possibilis per mortem & sanguinem suum, hæc enim gratia sufficiens debet esse delectatio relative superior, quæ vincit concupiscentiam oppositam, quam improbi non habent.

Verum, quod & hic P. Carpanus veteri labore supposito, examinanti constabit, Christus est mortuus pro omnibus, & singulos vult salvos fieri, neque ulli, si prius ea non sua culpa voluerit privari, gratiam denegat sufficientem ad consecutionem salutis æternæ. Eo ipso
au-

autem, quod det omnibus gratiam sufficientem, omnibus dat posse salvari.

Quod autem non omnibus det gratiam efficacem aut finalem perseverantiam, non in Dei voluntate sed in hominis culpa quærendum. Quod autem his imo & peccatoribus v. g. Latroni det gratiam efficacem & finalem perseverantiam, ejus infinitæ tribuendum misericordiæ, quam cur huic cur non alteri tribuat, inscrutibilia ejus judicia adoranda & tremenda non pervestiganda aut arguenda sunt nobis.

Videris credo, Vir maxime colende, quam inscite R. P. Carpanus sententiam nostram de gratia Jansenii erroribus adnumerare voluerit; inscite inquam, nam de tanti viri probitate persuasus essem, quod, si sciret, hanc sententiam esse genuinam S. Augustini doctrinam, eam scholastica censura perstringere, atque exosis Jansenii erroribus ad censere dubitaverit.

Verum quidem est, ut ipsemet testatur Augustinus L. de grat. Ch. C. 47. N. 52. quod adeo difficilis sit ad discernendum quæstio, ubi de arbitrio voluntatis & de Dei gratia disputatur, ut quando defenditur liberum arbitrium, negari Dei gratia videatur, quando autem asseritur Dei gratia, liberum arbitrium putetur auferri. Sed propterea indignum judico, ut militantes cum Augustino pro gratia adscribantur Janseniani, quam indignum foret, si quispiam militantes pro libero arbitrio vellet ad censere Pelagianis.

Dixi.

Diximus & iterum dicimus nos stantes pro Gratia cum Augustino certamus, vel ergo & Augustinus in-
simulandus damnati ab Ecclesia erroris vel nonnisi invi-
dia ejusdem arguendi. Certissimum est, propterea Jan-
senium ab Ecclesia fuisse damnatum, quia libertatem a ne-
cessitate a voluntate in statu naturæ lapsæ exclusit, &
quia gratiam sufficientem, ac possibilem voluntatis resi-
stentiam expunxit. Igitur, qui libertatem a necessitate
in voluntate humana profitentur, & qui Gratiam suffi-
cientem admittunt, ac eidem possibilem resistantiam ad-
struunt, de errore Jansenii nonnisi cum injuria traduci
possunt. Sic etenim definit sacra sedes, quod nullus in-
vidioso Jansenistæ nomine traducatur, si non aperte con-
fiterit, illum unam ex damnatis Jansenii propositionibus
propugnare.

Interea nostrum non est ceu veritatem revelatam de-
finire, quomodo gratia in nostra operetur voluntate;
non enim secundum Scholasticorum aut Theologorum
opinionem Deus in nobis suam operabitur gratiam. Dif-
ficile est humano captui, ut ait Augustinus, divinarum
gratiarum explicare Oeconomiam; An nunc illi, qui suis
in sententiis etiam rusticis, illam faciunt perceptibilem,
an vero illi, qui etiam subtilioribus ingeniis doctrinam
suam reddunt salebrofam, difficultatem rectius enodent,
prudens discernat Lector.

Disputationes nostræ nec propterea imutabunt gratia-
rum dispensationis ordinem, sive facilem sive difficilem
reddamus lectoribus & auditoribus captum, illi tamen pu-
to Mysterio inscrutabili accedent propius, qui difficultates

labore difficili enodare student, quam illi, qui opera Dei & Myſteria fidei imbecilli accomodant genio & ingenio.

Doceant Adverſarii, quid voluerint, caveant tantum ne charitatis obliti ſectatores Auguſtini ideo traducant hæreticos, quia aut ipſi doctrinam tanti Patris capere nolunt, aut negligunt.

Hæc dum Perlegeris vir plurimum colende, anne in meam mecum abibis ſententiam? nullus dubito, præſertim cum ex tuis ad me datis litteris intellexerim, te præſentem materiam, quam brevi calamo hic tetigi potius quam enodavi, fuſiori calamo pertractaturum, ac diſcrimen, quod inter doctrinam noſtram Auguſtinianam & illam Janſenii erroneam intercedat, ampliore pertractatione detecturum; Deus confirmet vires tuas, vir colende, & aſſiſtat fortiter labori quem intendis, vale, dabam ex muſæo Kalendas Februarii A. R. S. MDCCLXV.

Epistola de libertate sub delectatione sive terrena sive caelesti ...

Wratislavia 1765

4 Diss. 3161,12

urn:nbn:de:bvb:12-bsb10957321-3

VD18 14450119-001